

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI
UN
GARA DZĪVEI

4.

JŪLIJS/AUGUSTS

1939.

S a t u r s.

	Lpp.
E. Pavasars — Ticības vara	217
Cand. theol. Valija Šlesere — Kristīga cilvēka pamatlikumi Jaunajā Derībā	218
Senators Kārlis Ducmanis — Etika un reliģija	234
P. Rozenbergs — Oikumenisma problēmas	242
Ko angļu žurnāls raksta par mūsu baznīcu?	254

Skola un pedagoģija:

Māc. Bernhards Kasars — Ticības mācības stunda pamatskolas 6. klasē	260
--	-----

Grāmatu apskats:

Latviskums mūsu dievkalpojumos (Alb. Freijs) 267. Straupes baznīca un draudze (V. Dūnis) 269. Pieci gadi (Alb. Freijs) 270. Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām 271. W. Lütgert — Ethik der Liebe (H. Biezais)	273
---	-----

Kronika:

Latvija	275
Ārzemes	279

»CEĻŠ«

Lalkraksts reliģijai un gara dzīvei.

Atbildīgais redaktors: Vec. doc. Dr. Alb. Freijs.

Redakcijas koleģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonā,
prof. Dr. L. Bērziņš, māc. G. Šaurums,
māc. P. Detlavs.

Redakcijas adrese: Rīgā, Cēsu ielā 12, dz. 1. Tāl. 95248.

Ekspedīcija: Rīgā, Vaļņu ielā 21. Tāl. 32885.

Abonēšanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtīšanu Ls 4,—

Atsevišķa burtnīca „ 0,80

Abonēšanas maksa iemaksājama Ev.-Lut. Baznīcas grāmatnīcas tek.
rēķinā 867.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un arī draudžu mācītāji.

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI UN GARA DZĪVEI

№ 4

Jūlijs / Augusts

1939. g.

E. Pavasars.

Ticības vara

Mark. ev. 9, 23.

Spēks ir vara. Tas ir pazīstams un saprotams vārds, jo uz spēka dzīvo valsts vara. To rāda vēsture savās gadu simteņu gaitās, to rāda arī tagadnes pasaules notikumi. Bet vēsture zina arī stāstīt, ka visstingrāko salauž iznīcības tārps un vislielākais spēks reiz brūk.

Zināšanas ir vara. To arī sludina tagadējais laiks. Un šais vārdos slēpjas liela un dziļa patiesība. Ko visu zināšanas nespēj? Tehnikas progress ir ārkārtīgs. Tagadējais cilvēks var sasniegt zemes dziļākos slāņus, valdīt par varenākām jūrām un pamazām iekarot debesu bezgalību. Cik apžilbinošs ir tagad sasniegtais ātrums! Cik burvīgas ir uztvertās gaisa viļņu dziesmas! Pie tam zināšanas vēl aug. Mēs varam droši teikt, ka nākošajos gados būs daudzkārtīgi pārspēts tagad sasniegtais. Zināšanas ir vara. Tā ir nenoliedzama patiesība, kas ir jāmāca katram, kas grib sasniegt zināšanu kalngalus. Bet zināšanas vairs nav vara, tiklīdz mēs apstājamies pie cilvēces lielajiem gariem. Cik paradoksi arī tas neizklausītos, tieši tiem, kuru smadzenes drudžaini strādā, kuri daudz vairāk zina, kā mēs, caurmēra cilvēki, tieši to acīs zināšanas ir zaudējušas savu ietekmētāja varu. Jo šiem gara milžiem jāatzīstas — mēs zinām, ka mēs nekā nezinām, un ko mēs atzīstam, to atzīstam „tik pa daļai“. Cilvēkam ir jāmācas, ir jālasa, jāmācas, bet mūžam noslēpumainības miglā būs tīts viņa centienu pēdējais mērķis, un nekad tas nevarēs teikt — nu zinu un saprotu visu. Un ja arī jaunā paaudze vairo atziņu gaišo krā-

jumu, tad viņa tomēr arī pavairo dzīves neatrisināmās mīklas. Zināšana ir vara tikai zinātnes un zināšanu kalnā kāpējam, bet ne vairs tiem, kas tuvojas kalngaliem.

Bet šē pasaulē stājas Jēzus. Tas bija jau pirms gadu simteņiem. Tas bija nevis Romas varenā ērgļa centrā, ne kulturas un mākslas slavenajās pilsētās. Tas bija imperijas nomajā stūrītī. Bet šis Jēzus deva citu varas jēdziena atrisinājumu, proti — ticība ir vara. Liekas, ka nākošie gadu simteņi zemes vēsturē arī to apliecinājuši. Ticība ir varējusi kalnus pārceļt. Julianam nācās to atzīt — „Galilieti, tu esi uzvarējis“. Romas spēka balstītā vara deva vietu kristietības kvēlām ticības ugunīm. Un mēs, latvju tauta, laikam gan katrs zinām, ka ticība arī mūsu vidū atbrīvošanas cīņās ir darijusi brīnumus. Ticība ir vara. Bet jautājums — vai arī tagad, vai arī tieši pie mums? Ko tieši tagad kristīgā ticība spēj? Gan mēs to atzīstam, gan baznīcas ceļam un godbijībā liecam savas galvas viņas priekšā, bet kristīgās ticības varoņu mūsu vidū ir maz. Varbūt mums klājas pārāk labi. Par daudz mēs, varbūt, esam Dieva svētīti. Ticība tak visspilgtāki liesmo cīnītāju un cietēju mutēs, kā to pauž pirmkristiešu dzīve, reformācijas un kara skartie varoņi. Ko tad lai daram, jo ticēt mēs, laikam gan, gribētu visi, lai piedzīvotu ticību kā varu, kas pārceļ kalnus? Ticību sev iedot nespēj neviens. To var dot tikai tas Gars, kas „pūš, kur gribēdams“. Bet kaut tikai mūsos ticības ogles būtu. Varbūt tad arī mūsos modīsies ticības liesmas, un mēs piedzīvosim Jēzus vārdus „Visu spēj tas, kas tic“.

Cand. theol. Valija Šlesere

Kristīga cilvēka pamattikumi Jaunajā Derībā

Tāpēc esiet pilnīgi, kā jūsu debesu
Tēvs ir pilnīgs. Mt. 5, 48.

Tikuma jēdziens; grieķu un filozofu uzskati.

Pirms sākam spriest, kādi ir tie tikumi, kādus Jaunā Derība prasa no mums, kas nesam vārdu „kristīgie“, jānoskaidro, ko mēs saprotam zem šī vārda — tikums.

Latviešu vārds „tikumība“ ir cēlies no vārda „tikt“ — tikt uz augšu, uz priekšu, tikt, lai ko panāktu. Piemēram tautas dziesmā: „Līdzi kalni, līdzi lejas tekošam kumelīim. Visi darbi līdzi gāja tikušai meitiņai.“ Latviešu tikumības jēdzienā galvenā iezīme ir kustība uz priekšu, uz augšu.¹⁾

Tikuma jēdziens dažādos laikos ir dažādi saprasts.

Filozofs Platons (4. g. s. pr. Kr.) sprieda, ka tikums ir kāda noderība,²⁾ kuŗa piemīt dvēselei, un šī noderība dod tai iespēju izdarīt zinamus darbus. Pastāv liels tikumu daudzums, bet no šī tikumu daudzuma Platons izcēlis četrus pamattikumus, no kuriem izriet visi pārējie. Šie četri kardinalie tikumi bija: gudrība (σοφία) drošsirdība (ἀνδρεία) mērenība (σωφροσύνη) un taisnība (δικαιοσύνη), kurus vēl tagad uzlūko par tikumības pamattikumiem. Cilvēka dvēsele parādās kā valsts mazumā,³⁾ kuras daļas dzīvo vai nu draudzībā, vai strīdū. Gudrība un drosme ir divu augstāko dvēseles daļu funkcijas. Gudrībai jāklūst dvēselē par vadošo spēku; drosme apzīmē diža vīra tikumu, kas savu uzstāšanos pakļauj apsvērtai domai.⁴⁾ Mērenība valda pār efektiem un iekārēm, un līdz ar to izaug priekšstats par dzīvi ar mēru.⁵⁾ Taisnība rāda individam pareizas attiecības socialā dzīvē, kā atsevišķais ieplūst kopībā.

Arvienu te tikuma būtību uztver pēc tā, kā tas izpaužas uz āru.⁶⁾

Otrs lielais grieķu filozofs Aristotelis (4. g. s. pr. Kr.) domāja, ka tikums ir ar vingrinājumu palīdzību attīstīta dvēseles gatavība darboties saskaņā ar prātu. Tikums ir gatavība ar prātu saskaņotai darbībai.⁷⁾ Augstākais tikums tad ir taisnība.

Bet jau iepriekš Sokrats (5. g. s. pr. Kr.) mācīja, ka tikums

1) V. Frosts un V. Maldonis „Psycholoģija, loģika, etika“ 1928. 92. lpp.

2) Dr. theol. Alb. Freijs „Par svēto un labo“ 130. lpp.

3) M. Wundt „Geschichte der griechischen Ethik I“ 1908. 484. lpp.

4) M. Wundt „Geschichte der griechischen Ethik I“ 1908. 484. lpp.

5) M. Wundt „Geschichte der griechischen Ethik I“ 1908. 484. lpp.

7) A. Freijs „Par svēto un labo“ 130. lpp.

ir zināšana. Tikai gudrie, kam ir zināšanas, spēj būt tikumīgi. Neizglītotie nevar būt tikumīgi.⁸⁾

Stoicisma etikas mērķis — dzīve saskaņā ar dabu.⁹⁾ Tikums ir dzīve, saskaņota ar dabu. Te ir tīri intelektuāls tikumības jēdziens, tikumība pastāv galvenā kārtā pareizā domāšanā, pareizā labuma un ļaunuma novērtējumā. Tā tad stoiešu cilvēkam jādzīvo sapratīgi. Patiesās dziņas jākopj, ļaunās dziņas jāapspiež. Te jāatšķir afekti,¹⁰⁾ πάθη, dziņas, kas dzen pret saprātu. Saprātam jāapslāpē visi savilņojumi. Tā kā dzīve nav iespējama bez jūtu savilņojumiem, tad nedrīkst tiem padoties, un stoieši uzstāda tikumu ἀπάθεια,¹¹⁾ bez efektiem. Tādu cilvēku vairs neskar lietu gaita; ne bezjūtība, bet dvēseles miers, ne mīlestības, ne naida. (Mīlestība un naidis ir taču tie, kas dzen mūsu domas, jūtas un gribu uz darbu.) Bet lai nonāktu šādā apatijas stāvoklī, vajag gribu vingrināt. ἀσκησις¹²⁾ Stoīki ir konstruejuši tādu gudrā tēlu, kuru nesaista kaislības, veiksmes un neveiksmes. Gudrais neaiziet no pasaules, bet savu sirdi nepiesien pasaulei,¹³⁾ viņš ir iekšēji atraisīts no pasaules labumiem.

Tādas dzīves pamattikums tad ir heroisms, (sev. Seneka). Tāda atraisīšanās no pasaules dod cilvēkam spēku pastāvēt visās dzīves vētrās. Brīvam no ērtībām, kā karavīram, cilvēkam jāiztur dzīves gaitas.

Otrs stoiskās etikas tikums ir cilvēku mīlestība¹⁴⁾ (φιλανθρωπία), pat ienaidnieku mīlestība: „kur ir cilvēks, ir jau izdevība labu darīt.“ Bet šīs mīlestības pamatā ir atziņa, tā ir palīdzība bez līdzjūtības.

Kopš vidus laikiem četriem antikās pasaules pamattikumiem pievienoja trīs kristīgās pasaules reliģiozos tikumus: ticību, cerību, mīlestību (1. Kor. 13).¹⁶⁾

⁸⁾ A. Freijs „Par svēto un labo“ 130. lpp.

⁹⁾ H. Preisker „Neutestamentliche Zeitgeschichte“ 1937. 71. lpp.

¹⁰⁾ H. Preisker „Neutestamentliche Zeitgeschichte“ 1937. 72. lpp.

¹¹⁾ H. Preisker „Neutestamentliche Zeitgeschichte“ 1937. 72. lpp.

¹²⁾ H. Preisker „Neutestamentliche Zeitgeschichte“ 1937. 73. lpp.

¹³⁾ H. Preisker „Neutestamentliche Zeitgeschichte“ 1937. 73. lpp.

¹⁴⁾ H. Preisker „Neutestamentliche Zeitgeschichte“ 1937. 74. lpp.

¹⁵⁾ H. Preisker „Neutestamentliche Zeitgeschichte“ 1937. 74. lpp.

¹⁶⁾ A. Freijs „Par svēto un labo“ 131. lpp.

Filozofa Kanta izpratnē tikums ir kāda cilvēka gribas spēks savu pienākumu pildīšanā.¹⁷⁾ Cilvēkam ir jāpilda savi pienākumi, bet lai viņš tos spētu pildīt, tad tam nepieciešams noteikts gribas stiprums, morālisks spēks. Šo iekšējo spēku, kas noved pie pienākuma pildīšanas, Kants sauc par tikumu.

Filozofs Paulsens tikumu saprot kā gribas virzienu un izturēšanās veidu, kas pamudina veicināt personīgās un sabiedriskās dzīves labklājību, pie kam šie gribas virzieni pieņem konstantu veidu.¹⁸⁾

Savelkot visu teikto kopā, varam teikt, ka ir šādi tikuma jēdziena saturi:

- 1) Tikums ir dvēselei piemītošas noderības spēja.
- 2) Tikums ir dvēseles gatavība darboties saskaņā ar prātu.
- 3) Tikums ir dzīve, saskaņota ar dabu.
- 4) Tikums ir gribas spēka veids, ar kuru veikt pienākumu; tas ir ieradums izpildīt pienākumu.
- 5) Tikums ir gribas virziens, kas grib celt dzīves labklājību.

Izvēloties tagad vienu no šīm tikuma būtības izpratnēm, jāatzīst, ka vistuvākā ir pēdējā. Ir taisnība, ka tikums ir gribas īpašība.¹⁹⁾ Tikums ir tāda gribas īpašība, no kuras iziet tikumiskā darbība, bet kura pati ar to tiek stiprināta.

Tikums ir dvēselē iedabāta īpašība, kura saista gribu virzienā uz labu, un ar šādu virzienu izraisa noteiktu tikumisku darbu. Tas ir gribas konstanta īpašība, kas palīdz tikt uz priekšu tikumisko mērķu sasniegšanā.²⁰⁾

Mēs redzam, ka tikumība nozīmē noteiktu stāvokli pret dzīvi vispār;²¹⁾ tikums ir tāda konstanta īpašība, ko cilvēks izstrādājis pats sevī par dzīves pamatu, kas noteic viņa gribas virzienu.

¹⁷⁾ A. Freijs „Par svēto un labo“ 131. lpp.

¹⁸⁾ A. Freijs „Par svēto un labo“ 131. lpp.

¹⁹⁾ A. Freijs „Par svēto un labo“ 132. lpp.

²⁰⁾ A. Freijs „Par svēto un labo“ 132. lpp.

²¹⁾ M. Wundt „Geschichte der griech. Ethik I“ 1. lpp.

I. Jēzus tikumiskie prasījumi.

Pirms apstājamies pie atsevišķiem Jēzus tikumiskiem prasījumiem, der vispirms iepazīties vispārējos vilcienos ar Jēzus etiku.

A. Vispārējs Jēzus etikas raksturojums.²²⁾

Jēzus etika ir sirdsetika (Gesinnungsethik). Kas cilvēks ir savā sirdī, tas noteic viņa būtību. No tā, kas ārīgi pielīp cilvēkam, vēl nevar spriest par cilvēka būtību. Ārējais (pieklājība u. c.) var tikt viltots, tas ir tikai sekundars. Svarīgi ir tikai tas, kāds cilvēks ir savā būtībā. Savu būtību visvieglāk viltot vārdos. „Ne ikkatrs, kas uz mani saka: Kungs! Kungs! iebes debesu valstībā“ Mt. 7, 21, bet: „pie viņu augļiem jums tos būs pazīt“ Mt. 7, 20. Darbos cilvēka būtība izpaužas vairāk un patiesāk kā vārdos, jo „labs koks nevar nest nelabus augļus, un nelāga koks nevar nest labus augļus“ Mt. 7, 18. Galvenais ir pareiza sirds noskaņa, no kuras atkarājas visa tikumiskā darbība.

Laicīgās dzīves vērtības ir īpašums, laulība un ģimenes dzīve, valsts un tiesiskā dzīve, laicīgi prieki un baudījumi. Kādās attiecībās stāv laicīgās vērtības ar Dieva valstības vērtībām?

Jēzus attiecības pret laicīgo dzīvi tiek dažādi vērtētas:

1) Grupa filozofu tēlo Jēzu kā asketu, zemes dzīves nicinātāju (Paulsens, Ničše u. c.).

2) Kulturvēsturnieki un liberalteologi domā, ka Jēzus stāvējis abām kājām uz zemes, caur un cauri saaudzis ar šo zemi, tie tad mēģina Jēzu tuvināt kulturas etikai, mūsdienų kulturalai dzīvei, un viņu tā sašaurina (Hermans).²³⁾ Bet mēs nedrīkstam novilkt Jēzu lejā līdz sīkpilsonībai. Jēzus nav norobežojies no laicīgās dzīves, bet rāda, ka cilvēks patur tajā savu iekšējo brīvību.

3) Jēzus etika nav sistēmas, bet eschatalogiskas situācijas etika. Jēzus etika ir heroiska, ne ikdieniška, tā prasa radikālu izšķiršanos. Jēzus etika ir modinātājs spēks. Ar to pretešķī-

²²⁾ Pēc prof. K. Kundziņa lekcijām „Pirmkristīgā reliģija“.

²³⁾ W. Herrmann „Die sittlichen Weisungen Jesu“.

bas izbeigtas, bet paradoksalitate paliek. Dzīve nekad nav bez paradoksijas.

Jaunais cilvēks, kas rodas caur *μετάνοια* bērna paļāvībā uz Dievu, kļūst brīvs no raizēm un bailēm, kas var pastāvēt visās briesmās.

Jaunā cilvēka būtība izteicas vārdos „Dieva bērns“ Mt. 5, 9; Lk. 20, 36.

Dieva bērni apzinās piederību pie Dieva un savas brāļu-māsu attiecības savā starpā. Tā Dieva bērnības jēdziens pamato jauno tikumību. Nesdami sevī Dieva mīlestības brīnumu, Jēzus mācekļi rod prieku mīlā pret citu cilvēku, palīdzot, dāvājot, piedodot apvainojumus un pārkāpumus, pārvarot ļaunu ar labu (Mt. 5, 24. 44.; Lk. 6, 28. 30). Ar dvēseles spēku un cēlumu var pārvarēt pretinieku bez varas darbības, un beidzot viņu atbrūņot. Tā ir cīņa ar sirds spēku, ne pasivitate.

Jaunā etika raksturojama no divām pusēm:

1. no formalās un
2. no materialās puses.

1. Salīdzinot Jēzus etiku ar Kanta autonomijas principu, šī etika ir sirdsprāta etika, simplicitate, vienkāršība. Nekas ārējs, mākslots vai akcenciāls nevar cilvēku mūžības priekšā padarīt labu vai sliktu. Cilvēka īstam novērtējumam neder ne viņa vārdi, ne darbi. Dažs cilvēks, kas nekad nav tieši darijis slepkavības aktu, tomēr pielīdzinams slepkavam, Mt. 5, 22, un dažs, kas sabiedrības priekšā noziedzies, var būt Dievam pieņemams.

Kvantitatīvā mēroga vietā rodas kvalitatīvais. Daudz, kas likās cēls un liels, kļūst gluži niecīgs, un otrādi, ko gandrīz neviens neievēroja, to var nostādīt par priekšzīmi, Mrk. 12, 41—44.

2. Te svarīgs jautājums par Jēzus attiecībām ar laicīgās dzīves vērtībām. Sakarā ar eschatalogisko situāciju, Jēzus arvienu un visur prasīja no sava sekotāja gatavību, atteikties no visa, kas laicīgo dzīvi dara patīkamu un mīļu. Viņš nebija dzīves priecīgs kulturas filozofs. Jēzus etoss stāvēja tuvu to varoņu etosam, kas apzinājās savu īpato misiju (Jeanne d'Arc). Šis etoss nav vienkārši piemērojams praktiskās dzīves para-

stajam ritumam. Morāliskā Jēzus etika attiecinama arī uz mierīgu dzīves ritmu.

Jēzus nav savu jauno etiku sistematizējis, to redzam tikai atsevišķās pavēlēs, aizliegumos, kritikās. Tādēļ ir jāņem atsevišķi izteicieni evaņģelijos, jāsaprot katru reizi viņu situācija un jāmēģina sistematizēt, lai būtu pārskatāmi tie tikumiskie prasījumi, kādus mēs sauktu par „Jēzus prasītiem“.

B. T i k u m i.

a) Sirdsskaidrība.

Kalna sprediķī Jēzus saka: „Svētīgi sirdsšķīstie, jo tie Dievu redzēs“ Mt. 5, 8.

Ne tīri nomazgātas rokas prasa Dievs, bet gan tīru sirdi, Mrk. 7, 1—23; Mt. 15, 1—20. Tā ir liekulība, ja varizeji šķīsta no ārpusē savus bīķerus un bļodas, bet to iekšpusē ir pilni ar laupījumiem un negausībām, Mt. 23, 25 un Lk. 11, 39 šī doma ir vēl kāpināta, paši varizeji ir pilni blēdību.²⁴⁾

Ko mēs saprotam ar vārdiem: šķīsts, skaidrs, tīrs?

Vispirms skaidrība par visām lietām nozīmē patiesīgumu.²⁵⁾ Patiesības prasījumu Jēzus kāpinājis līdz pilnībai, un tā arī dabīgi atkrīt solījums un zvērasts, jo „jā“ vai „ne“ arvienu lai izsaka patiesību, jo sirdsšķīstais nevar citu neko teikt. Kamdēļ tad vēl solījumi un svinīgi zvērasti? Mt. 5, 37. Te nevar būt nekādu izņēmumu. Kā to rāda Mt. 5, 33—36, šis aizliegums neizriet no cilvēku patiesīguma, bet gan no bijības pret Dievu. Bet Dieva visvarenības priekšā cilvēks var teikt tikai patiesību un tā gūt savai sirdij apzīmējumu: sirdsskaidrais. Tikai patiesības dēļ Jēzus nāvē gāja.²⁶⁾

Skaidrība otrām kārtām nozīmē šķīstību dzimumu dzīvē.²⁷⁾ Uzticība laulībā kāpināta līdz pilnībai, un prasa attu-

²⁴⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 103. lpp.

²⁵⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 104. lpp.

²⁶⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 105. lpp.

²⁷⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 105. lpp.

rību no katras iekāres, pilnīgu sevis pārvaldīšanu, Mt. 5, 28.32. Par šo jautājumu Jēzus runā ļoti atturīgi. Mrk. 7, 21 uzsver, ka no iekšienes, no cilvēka sirds iziet ļaunas domas, arī ļaunības pārkāpšanā. Tā tad, cilvēks ar skaidru sirdi neļaus vaļu sevī mājot šīm iekārēm.

Skaidrība trešām kārtām nozīmē — būt brīvam no n a i d a.²⁸⁾ „Kas uz savu brāli dusmo, tas sodams tiesā; bet kas saka uz savu brāli: ģekis! tas sodams augstā tiesā; bet kas saka: bezdievis! tas sodams elles ugunīs“ Mt. 5, 22.

H. Veinels vārdus par nepretošanos ļaunumam Mt. 5, 39—42; Lk. 6, 29, negrib uztvert kā mīlestības bausli.²⁹⁾ Tas esot skaidrības, tīrības bauslis. Kas tevi sit labajā vaigā, pagriez tam otru; kas prasa svārkus, atdod tam arī mēteli — tie neesot mīlestības darbi. Jēzus te prasot dvēseles noteiktu stāvokli, nekas dvēseli no tās skaidrības stāvokļa nevar izvest. Jo viss ir vienaldzīgs pretim sirds skaidrībai. Tas nu stipri atgādina stoiešu gudrā ideālu, bet nav jāaizmirst, ka Jēzus pazīst arī svētas dusmas par dažādām liekulībām, pašmīlu, tāpat „vai“ saucienos par Galilejas pilsētām Mt. 11, 20—24; Lk. 10, 12 u. c.

Skaidrība beidzot ir — būt brīvam no s k a u d ī b a s.³⁰⁾ „Ļaunā acs“, „slimā acs“, Jēzus acīs ir tik pat kaitīga iekšējām cilvēkam, cik slimā acs ārējam cilvēkam. Mt. 6, 22. 23. „Miesas spīdeklis ir acs; ja nu tava acs ir s k a i d r a, tad visa tava miesa būs gaiša. Bet ja tava acs ir slimā, tad visa tava miesa būs tumša.“ Skaudība ir visa tumšā cilvēkā sākums. Tā kā mamons ļoti viegli un bieži rada skaudību cilvēku starpā, tad Jēzus arī to uzlūko par bīstamu. Tas ir nenoliedzami, ka sirds-skaidrības nav, ja sirdī mājō skaudība.

Tā tad, saņemot visu kopā, droši varam teikt, ka pirmais un viens no lielākiem kristīga cilvēka pamattikumiem, kuru Jēzus prasa, ir — s i r d s s k a i d r ī b a.

²⁸⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 106. lpp.

²⁹⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 106. lpp.

³⁰⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 107. lpp.

Zem šī vārda tad sapratīsim:

patiesīgumu visās lietās, šķīstību dzimumu attiecībās, brīvību no naida un skaudības. Un tikai šādā sirdī var mājot citi tikumi, un ar šādu sirdi ejot caur dzīvi, mēs varam teikt — sirdsšķīstais.

Arī Jēzus tiem ir apsolījis to augstāko — tie Dievu redzēs.

b) Mīlestība.

Jāņa evaņģelijā 13, 34 mīlestība ir jaunais bauslis, ko Jēzus atstāj saviem mācekļiem. Un Jāņa ev. 15, 12 — „tas ir mans bauslis“, ἡ ἐντολή ἡ ἐμὴ; autors labi izpratis, ka pamatnosaka, ko Jēzus dzīvē prasa, ir mīlestība. Tas ir pamatspēks, kas katrā kristietī ir darbīgs, kas dzīvei dod virzienu.³¹⁾ Kad kāds no rakstu mācītājiem Jēzum jautā, kurš ir augstākais bauslis par visiem? Tad nāk lielā atbilde: Tev būs savu Dievu mīlēt no visas sirds un savu tuvāku kā sevi pašu, Mrk. 12, 28—31; Mt. 22, 34—40 vēl piebilst — te ir visa bauslība un pravieši.

Jēzus jau būs atradis sev priekšā šādu bauslības formulējumu, kā to rāda Luk. 10, 25—28, bet tomēr Jānim ir taisnība, ka tas ir jauns bauslis.³²⁾ Jēzus vārdu vienreizējība nav jāmeklē vārdos, kas ņemti no Vecās Derības. Tad var nonākt pie apgalvojuma, ka pašmīla ir tuvāk mīlestības mērķis, kā to prasa sakamvārds: „Un kā jūs gribat, lai laudis jums dara, tāpat darait viņiem“, Mt. 7, 12; Lk. 6, 31. Bet cilvēkam jāskatās no sevis uz otru, otram jādara labs, kā gribētu, lai sev dara. Šis vārds vēl neizsaka visu Jēzus mīlestības dziļumu. To mēs varam redzēt sevišķi tur, kur Jēzus salīdzina vecās vērtības ar jaunām vērtībām, ar savu jauno idealu, kā Mt. 5, 43. 44 „Mīlējiet savus ienaidniekus, un lūdziet Dievu par tiem, kas jūs vajā“, un Lk. 6, 27 „Mīlējiet savus ienaidniekus, darait labu tiem, kas jūs ienīst.“

Jēzus to saka saviem klausītājiem. Bet šinīs vārdos nevajaga ielikt domu, ko mēs tagad tik bieži saprotam zem vārda

³¹⁾ P. Feine „Theologie des Neuen Testaments“ 1919. 135. lpp.

³²⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 108. lpp.

„ienaidnieks“ — politisks pretinieks; te nekur Jēzus nerunā par politiski-starptautiskām attiecībām. Ja Jēzus runā par naidnieku mīlu, tad te ir domāta pirmā kārtā piedošana, piedošana personīgās attiecībās.

Piedošana ir tas vienkāršākais un ikdienišķīgākais veids, kā parādīt mīlestību tiem, kas mūs nīst un kas mums pāri dara.³³⁾

Mt. 18, 21 sek. pazīstamais Pētera jautājums, cikārt man būs piedot savam brālim, kas pret mani grēko? un Jēzus atbilde — septiņdesmit reiz septiņas reizes, t. i. neskaitamas reizes.

Tāpat Lk. 17, 34: „Ja tavs brālis grēko, pamāci to, un ja viņš nožēlo, piedodi viņam. Un ja viņš grēko pret tevi septiņas reizes dienā un septiņas reizes nāk pie tevis un saka: man ir žēl — piedodi viņam.“ Pamato Jēzus šo savu domu Mt. 6, 14 — „jo kad jūs cilvēkiem viņu noziegumus piedosit, tad jums jūsit debesu Tēvs arīdzan piedos“ (arī Mrk. 11, 25). Tāpat cilvēks, nepiedēvis savam tuvākam, lai nenes upurī uz altara, Mt. 5, 23., 24., 25; Lk. 12, 57 sek. Šo domu Jēzus ielicis arī lūgšanā,³⁴⁾ Mt. 6, 12; Lk. 11, 4 — „un piedod mums mūsu parādus, kā arī mēs piedodam saviem parādnikiem.“

Mīlestība liek ne tikai piedot savam ienaidniekam, tā liek to arī svētīt, lūgt par to, labu darīt, Lk. 6, 27, 28 „Svētījiet tos, kas jūs nolād, lūdziet par tiem, kas jūs kaitina“, un Mt. 5, 44 arī „lūdziet Dievu par tiem, kas jūs vajā.“

Lūkass ielicis šē vēl došana s domu³⁵⁾ mazajam brālim, 6, 30, ne augļošanas un mantkārības nolūkā 6, 34. Bet kā dot? Dot tik smalkjūtīgi, ar tādu taktu, ka saņēmēju tas neapvaino, ka kreisā roka nezina, ko labā dara, Mt. 6, 1—5. Tas ir pakalpojums otram, to prasa mīlestība. Kalpot — šinī vārdā mīlestība atrod savu visaptverošāko izteiksmi, un to arī nebeidz Jēzus uzsvērt. Mt. 23, 11; Mrk. 9, 35; Lk. 22, 26 sek., ko Jāņa

³³⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 112. lpp.

³⁴⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 112. lpp.

³⁵⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 112. lpp.

evanģelija autors izveidojis par simbolisko kāju mazgāšanas darbību 13, 1—17.

Sirdī šķīstais nes sevī mīlestības ziedu, kas tam liek savam līdzilvēkam piedot, svētīt to, lūgt par to, tam labu darīt, dot tam, kalpot tam.

Mīlestība nezina savu objektu izvēlē robežu. Jēzus iet arī pie grēciniekiem, Mrk. 2, 13—17; Mt. 9, 9—13; Lk. 5, 27—32, pie muitiniekiem, aizstāv lielo grēcinieci, Lk. 7, 37 sek., laulības pārkāpēju, Jāņa ev. 8, 1—11, mīlestība pārvar visus sociālos nogrupējumus un aizspriedumus.

Bet te nav jāpārprot, Jēzus sludinātā mīlestība nav tikai labvēlība³⁶⁾ vien, tā būtu mīlestības ierobežošana (lai gan grieķu ἀγαπᾶν var to nozīmēt). Mīlēt nozīmē mīlēt ar visu „sirdi un dvēseli“. Vai tad samarietis palīdzēja cilvēkam ceļmalā aiz labvēlības un draudzības vien? Lk. 10, 29—37. Nē, samarietis pildīja savu darbu mīlestības spiests, tādas mīlestības, par kādu lasam Jāņa ev. 15, 13, kas savu dzīvību nodod par saviem draugiem.³⁷⁾ Jēzus sludinātā mīlestība nav drusku draudzības apdvesta labvēlība.

Bet šī mīlestība iet pāri arī līdzjūtībai.³⁸⁾ Mīlestībā ir gan arī līdzjūtība. Būt žēlsirdīgam, kāds ir Dievs, to arī prasa Jēzus, Lk. 6, 36. — „Svētīgi žēlsirdīgie“, Mt. 5, 7. Bet tā vēl neizsmel mīlestības saturu. Līdzjūtība, žēlsirdība nozīmē — dot cilvēkam, viņu nožēlot, pažēlot un palīdzēt viņam izklūt no viņa ciešanām un nelaiemes. Bet mīlestība — tā iet arī uz tiem cilvēkiem, kas ir laimīgāki par viņu pašu, tā uzstāda arī prasības. Jēzus mīlēja savus mācekļus, tādēļ viņš arī prasīja no tiem augstāko upuri.³⁹⁾

Mīlestība nav tikai tāda sirds noskaņa jeb tikumisks gri-

³⁶⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 110. lpp.

³⁷⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 110. lpp.

³⁸⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 110. lpp.

³⁹⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 111. lpp.

bas virziens, bet tā ir arī afekts.⁴⁰⁾ Te ir starpība starp kristiešiem un stoeiņiem. Mīl mamonu jeb nīst to, pieķeras viņam jeb nicina. Mrk. 10, 21 „Jēzus uzlūkoja viņu, iemīlēja un teica — nāc, staigā man pakal!“ — šis prieka afekts, šī vērtības izjūta, griba — iegūt sev, tā ir mīlestība.

Mīlestība upurē un saņem reizē, dod un atļaujas sev dāvāt, bet mīlēto neapspiež, bet ceļ to. Mīlestība kā prieks par cilvēku, kā pašaušanās uz viņu, mīlestība, kas visu dāvā un augstāko sagaida — tāda ir Jēzus mīlestība.

c) Pazemība.

Dievs, kuru atklājis Jēzus, grib nozudušo, nomaldījušos, atkritušo ievest atkal savā glābšanas aplokā, debesu valstībā, Tad mīlestības pienākumam ir dots mērķis — vest šos brāļus atkal pie Dieva.⁴¹⁾ Bet tad arī izveidojas apziņa par to lielo starpību, kāda ir starp paša tikumisko stāvokli un to, kam jābūt. Un šī apziņa liek cilvēkam būt pazemīgam. Tur ir iepriekšnoteikums katrai sekmīgai darbībai cilvēku vidū. To pazīme, kas piesauc Dievu par savu Tēvu un grib ieiet Viņa valstībā, ir — nepārspējams maigums, izlīdzināšanās, pazemībā raugās uz savu tuvāko.

Par pazemību runā Mt. 23, 12: „un kas pats paaugstināsies, tas tiks pazemots; un kas pats pazemosies, tas tiks paaugstināts“ (H. Veinels šo vietu atzīst par īstu).⁴²⁾ Šī vieta saprotama ņemot vērā Jēzus izteicienus Mt. 23, 4—7 par rakstu mācītājiem un varizejiem, kas taisa „sev platas lūgšanas siksnas un drēbēm garus pušķus, tie mīl mielastos sēdēt goda vietās un sinagogās pirmajos krēslos“. Bet pašpazemošana vēl īsti neraksturo to, ko Jēzus grib teikt ar pazemību. Īsto vārda saturu var labi izmanīt no tādiem izteicieniem, kā Mt. 6, 3: „Tava kreisā roka lai nezina, ko labā dara“; Mrk. 10, 18: „Kāpēc tu sauci mani labu? Nevienš nav labs, kā vienīgi Dievs.“

⁴⁰⁾ H. Weinel „Biblische Theologie des Neuen Testaments“ 1921. 111. lpp.

⁴¹⁾ H. J. Holtzmann „Neutestamentliche Theologie I“. 226. lpp.

⁴²⁾ H. Weinel „Bibl. Theologie des N. T.“. 113. lpp.

Kā pazemības paraugu Jēzus arvienu nostāda gleznu: tēvs un bērni, bērna pazemība sava tēva priekšā, tas ir pazemības īstais saturs un jēga. Sevišķi spilgti to uzsver Mt. 18, 3.4.⁴³⁾ „Patiesi es Jums saku, ja jūs neatgriezīties un netopat kā bērni, tad jūs nenāksit debesu valstībā. Tāpēc kas pats pazemojas, kā šis bērns, tas ir lielākais debesu valstībā.“ (Mrk. 9, 36.37; Lk. 9, 47.48). Jēzus prasa apzinātu atgriešanos, cilvēkam jāstāv sava Dieva priekšā pazemībā, kā bērns runā ar savu tēvu,⁴⁴⁾ „tad jūs nāksit debesu valstībā.“

Un atkal te ir jāuzsver, ka sirds noskaņa ir tā, kas noteic ieiešanu debesu valstībā. (Vai šeit neder arī Mt. 5, 3 „Svētīgi garā nabagie, jo tiem pieder debesu valstība.“?)

d) Dievbērnības apziņa.

Pirmā vietā, bez šaubām, stāv indivīds, Dieva skats vērsts direkti uz atsevišķo, Mt. 18, 14; Lk. 15; 7.10.24. Bet mēs esam ieslēgti sabiedriskās dzīves formās, mēs slēdzam laulību un esam saistīti ar ģimeni, tēvu un māti, mēs rūpējamies par māju, apģērbu, par savu veselību un labklājību. Mums ir katram savs darbs un savs amats, par ko mums pienākas alga kā materiala vērtība. Mēs piederam arī tautai un valstij, kurai mēs kalpojam. Tādēļ mums ir jāzina, kādu sirds noskaņu Jēzus mums rāda pievērst visiem šiem iestādījumiem un pienākumiem.

Pirmais iespaids, ko gūstam lasot evaņģeliju, ir tas, ka šie liekas sakopoti pretešķību pilni izteicieni, un ka dažu jautājumu pildīšana liekas mums neiespējama, kā tas licies dažiem mācekļiem, un ka Jēzus grib mūs raisīt no daudziem pienākumiem, kurus mēs līdz šim esam uzlūkojuši kā mūsu tikumiskos pienākumus.⁴⁵⁾ Daudzi Jēzus tikumiskie norādījumi ir apzināti vienpusīgi, paradoksi, un tie kļūst saprotami tikai noteiktā situācijā, piem., Mt. 6, 6 nav iespējams izvest dzīvē katrā gadījumā.⁴⁶⁾ Pieturoties pie vārdiskās izpratnes, mēs atduramies uz daudz pretrunām.

Vietām, liekas, ieskanas asketisma skaņas. Tā Mt. 19, 12:

⁴³⁾ H. Holtzmann „Neutestamentl. Theologie I“. 247. lpp.

⁴⁴⁾ H. Preisker „Die Ethik der Ev. u. die Jüd. Apok.“. 48. lpp.

⁴⁵⁾ P. Feine „Theologie des N. T.“. 118. lpp.

⁴⁶⁾ H. Holtzmann „Neutestamentl. Theologie I“. 231. lpp.

ir cilvēki, kas radīti celibātam. Mrk. 10, 21 (Mt. 19, 21; Lk. 18, 22) — „ej, pārdodi visu, kas tev ir, un dodi nabagiem; tad tev būs manta debesīs; un nāc, staigā man pakal.“ Pēc šiem vārdiem bagātais jauneklis noskumis aizgāja. Tad seko Jēzus vārdi: “Vieglāki kamielīm iet caur adatas aci, nekā bagātam ieiet Dieva valstībā.” Tāpat pazīstamie Jēzus vārdi, Mt. 6, 19 (Lk. 12, 33): „nekrājiet sev mantas virs zemes, kur kodes un rūsa tās maitā, un kur zagļi rok un zog.“

Bet vai te izšķirošais vārds nav: „Neviens nevar kalpot diviem kungiem: vai viņš vienu ienīdēs un otru mīlēs, jeb viņš vienam pieķersies un otru atmetīs. Jūs nevarat kalpot Dievam un mantai“, Mt. 6, 24.

Netiek ciesta dalīšanās.⁴⁷⁾ Visām skaņām jāklusē, kad Dievs runā uz dvēseli. Jēzus pats, nostādīts pēdējās izšķiršanās priekšā, arī savējiem liek izšķirties. Visi elki, viss mazvērtīgais, ar zemes dziņām saistītais, jāupurē, lai dvēsele nesalauzta un neiztukšota tiktu novesta atpakaļ Dievam, kam viņa pieder,⁴⁸⁾ Mrk. 8, 35; Mt. 19, 29; 16, 25; Lk. 9, 24, 17, 33. Pret visiem zemes labumiem jāieņem valdošais stāvoklis.⁴⁹⁾

Tāpat pretrunu pilni ir izteicieni par vecāku un bērnu attiecībām. Jēzus svētī un apmīlo bērnus, Mrk. 10, 14.16; Mt. 19, 13—15; Lk. 18, 15—17, uzsver bērna pienākumus pret vecākiem, Mrk. 7, 9—13; Mt. 15, 3—6. Bet visiem ausīs skan Jēzus skarbais izteiciens, Mt. 8, 22; Lk. 9, 59.60: „atļauj man papriekš noiet un aprakt savu tēvu. Bet Jēzus uz to sacija: ļauj miroņiem aprakt savus miroņus, bet tu ej un sludini Dieva valstību!“ Tāpat, Lk. 14, 26; Mrk. 3, 31—35; Mt. 12, 46—50; Lk. 8, 19—21.

Jēzus nes savā sirdī Dievu, viss un nedalīts, tāpat viņš māca nedalīti kalpot vienam — Tēvam debesīs. Un kad cilvēks ir nostādīts jautājuma priekšā, kam par labu no divām pusēm izšķirties, tad Jēzus dod atbildi: nostājies tā pusē, kur tevi saista gara radniecība, t. i. pie Dieva, sava Tēva.

Gara radniecības un gara ģimenes dēļ māceklim jāatsakās no savas ģimenes. Jēzus te tēlo 2 morāles — enkratisko un pa-

⁴⁷⁾ H. Holtzmann „Neutestamentl. Theologie I“. 237. lpp.

⁴⁸⁾ H. Holtzmann „Neutestamentl. Theologie I“. 243. lpp.

⁴⁹⁾ H. Holtzmann „Neutestamentl. Theologie I“. 237. lpp.

rasto. Jēzus sekotājam izšķirīgā brīdī jāatsakas no visa mīlā un dārgā.

Beidzot, kādās attiecībās stāv Jēzus un valsts. Par to dod liecību izteiciens: „Tad dodiet ķeizaram, kas ķeizaram pieder, un Dievam, kas Dievam pieder“, Mt. 22, 21. T. i. dodiet viņam naudu, uz kuras iespiests ķeizara tēls, bet Dievam dodiet, kas Dieva ir — visu cilvēku! (H. Veinels atrod, ka tie ir visizsmejošākie vārdi, kādi jebkad par valsti izteikti.⁵⁰⁾ Cilvēks lai būtu Dievam, cits viss viņam ir vienaldzīgi. Bet skaidrs ir viens, Jēzus nenoraida nevienu no šie minētiem abiem pienākumiem, abi vienādi jāpilda. Bet ja rodas alternatīva, uzsvars liekas esam uz teikuma otrās puses.⁵¹⁾ Pildīt pienākumu pret zemes valdību, bet par dzīves uzdevumu lai ir — Dievam dot, kas Dieva ir. Jēzus pasauli novērtē reliģiozi; pasaule un viss, kas tanī, pieder Dievam. Tamdēļ viņš nevar valsti un tās uzdevumus atraisīt no tās piederības pie Dieva. Cilvēkam ir pienākums valstij dot visu, kas nāk no zemes: labumu, miesu, bet dvēsele pieder Dievam.⁵²⁾

No šiem piemēriem par izturēšanos pret mūsu dzīves galveniem faktoriem: pret īpašumu, ģimeni un valsti, mēs varam taisīt secinājumu par to tikumisko noskaņu, kādā mums pret tiem jānostājas. Un to nu skaidri noteic vispārējais Jēzus etikas raksturojums. Mēs izjūtam, ka kulturas vērtības nav jānīst, bet Jēzum tās ir bijušas vienaldzīgas. Šis atturīgās izturēšanās īpatnējā jēga ir Dieva suverenitātes atzišana pretī pasaulei un tās varām — ārēja un iekšēja neatkarība no sabiedriskām organizācijām, saimnieciskām, pilsoniskām un pat ģimenes saistībām. Cilvēkam jāatsakas no pasaules, jāaizliedz sevi, lai Dievs varētu pār viņu valdīt.⁵³⁾

Mūsu tikumiskās darbības pamatprincipam sociālā dzīvē ir jābūt: dievbērnības apziņa pret visu to, ko piedāvā pasaule un kas to pilda, lai mērķu kolizijas gadījumos bez vilcināšanās varētu nest upuri par labu augstākam mērķim — Dieva valstībai.

⁵⁰⁾ H. Weinel „Bibl. Theologie des N. T.“. 117. lpp.

⁵¹⁾ P. Feine „Theologie des N. T.“. 129. lpp.

⁵²⁾ P. Feine „Theologie des N. T.“. 130. lpp.

⁵³⁾ Prof. J. Rezevskis „Radikalās Jēzus etiskās prasības sakarā ar viņa sludināšanu par Dieva valstības nākšanu“, Ceļš, 1935. g. 357. lpp.

e) Zelta regula.⁵⁴⁾

Beidzot vēl jāaplūko pazīstamā problema par zelta regulu, kuru daudzi jau no patristikas laikiem mēdz uzskatīt par Jēzus etikas kopsavilkumu.

Pirmo reizi zelta regula Jaunajā Derībā parādās kalna sprediķī, Mt. 7, 12: „Tad nu visu, ko jūs gribat, lai cilvēki jums dara, tāpat darait arī jūs viņiem. Jo tā ir bauslība un pravieši.“

Taisni tautā šis izteiciens guvis normatīvu nozīmi cilvēka tikumiskās darbības novērtējumā, tādēļ drusku jāapstājas pie šī vecum vecā teikuma.

Te mums vēlreiz jāatceras Jēzus domas par bauslību. Jēzus negribēja neko no bauslības ne noraidīt un neko tai pielikt. Bet gribēja gan dot bauslības pildīšanai jaunu nozīmi, norādīt, kad vienīgi bauslības pildīšana ir iespējama. Cilvēks nav Dievam līdzīgs, un cilvēka darbība nenorīt absolūtā, bet gan šinī konkrētā pasaulē. Tādēļ arī viņa rīcībai vajaga konkrētu izejas punktu. Un šis konkrētais izejas punkts ir viņa paša persona, lielums, kas viņam pašam vienmēr ir klāt.

Un no šī viedokļa raugoties, mēs varam saprast zelta regulu Jēzus izteicienu vidū.

Jēzus etikā zelta regula nav normas nozīmē, ne arī princips, ne arī cilvēka tikumiskās darbības motivs. Te nekrīt svarā arī pielikums „jo tā ir bauslība un pravieši“. Tāds pielikums ir arī Mt. 22, 40, aiz baušļiem, kas runā par Dieva un cilvēku mīlestību. Paralelē, Lk. 6, 31 trūkst šī pielikuma, un tā iemesla dēļ, ka Lūkass nepolemizē ar jūdiem. Bet zelta regula ir gan plaša forma, kurā var ielikt visu bauslību un praviešus. Jo zelta regulu kā bauslības kopsavilkumu pazina gan jūdi, kā stāsta par Hillelu, pie kura nācis nejdūds un lūdzošs, lai to dara par proselitu zem viena noteikuma: ka tu man iemāci visu toru, kamēr es stāvu uz vienas kājas. Hillels sacīja: „ko tu nīsti, to nedari arī savam tuvākam; tā ir visas toras jēga, viss pārējais ir tā izskaidrojums. Ej un mācies.“

Jēzum galvenais paliek — tuvāku mīlestība, Mt. 25, 40.45: „ko jūs darijuši vienam no šiem maniemi vismazākajiem brā-

⁵⁴⁾ L. J. Philippidis „Die goldene Regel“. 15.—19. lpp.

šiem, to jūs esat man darijuši"; jo tā ir Dieva mīlestības kriterijs. Pēdējais mērķis ir Dievs, bet aizsniedzams ar roku ir taču vienmēr cilvēks. Cilvēcīga darbība var piepildīties pie cilvēkiem. Dievs, kuram cilvēks vēlas tuvoties, aplūko to, kā šis cilvēks izturas pret saviem līdzcilvēkiem,⁵⁵⁾ Mt. 18, 32—35. Tā tad zelta regulas jēga var būt tikai prasība — otru saglabāt tik pat augstu kā sevi pašu.⁵⁶⁾

Atskatoties atpakaļ nākam pie slēdziena, kādus tikumus no mums prasa evaņģeliji:

1. sirdsskaidrību,
2. mīlestību,
3. pazemību,
4. dievbērnības apziņu pretim sabiedriskiem un saimnieciskiem iestādījumiem.

Cilvēks, kas atzīs šīs prasības sev par augstākiem tikumiskiem baušļiem,⁵⁷⁾ un centīsies tādā virzienā sevi audzināt, patiesi varēs nest pasaulē kristieša vārdu.

Sirdsskaidrību sevī nesot, cilvēks varēs runāt un darīt tikai patiesību, bez naida un skaudības, mīlestībā pret savu līdzcilvēku varēs tam piedot, kalpot, lūgt par to, un visu to darīs pazemībā pret lielo Debestēvu un savu tuvāko.

(Turpmāk vēl.)

Senators **Kārlis Ducmanis**

Etika un reliģija

(Tiesības, morāle, reliģija.)

Daudz lietots apzīmējums ir: „pasaules uzskats“. Bieži to attiecina uz visai šauru sferu; vispār — uz dažādu apjoma sferām. Stingri loģiski ņemot, šādu apzīmējumu varētu attiecināt vienīgi uz visa esošā un uz visas jābūtības sferu. Tādu attiecību dod reliģija; pat filozofija neaptver visa. Ja kāds filozofs saka, ka viņa mācība sniedz zinamu pasaules uzskatu, bet pie tam neskar problemu par Dievu un reliģiju, tad viņš ne-

⁵⁵⁾ H. Holtzmann „Neutestamentl. Theologie I“. 227. lpp.

⁵⁶⁾ H. Holtzmann „Neutestamentl. Theologie I“. 230. lpp.

⁵⁷⁾ H. Preisker „Die Ethik der Evang. und die jüd. Apokalyptik“. 64. lpp.

sniedz visu aptveroša pasaules uzskata, bet gan tikai daļu no tā. Jo pasaule, universs, telpa un laiks ir bezgalīgi; bet bez Dieva jēdziena un bez reliģijas nevar nekā izsacīt par Bezgalīgo, kurš diskursīvas domāšanas ceļā nav aptverams. Diskursīvo domāšanu veic naturalais cilvēks, kaut arī ar ieplūsmi no garīgā cilvēka. Reliģisko domāšanu veic garīgais cilvēks, ar tiem rīkiem to izpaužot uz ārieni, kādus dod atbilstošais naturalais cilvēks. Bez garīgā cilvēka ieplūsmes nebūtu iespējama analītiska domāšana, nedz prātīga eksistence. Garīgajā cilvēkā ieplūst gaisma no Dieva, un no garīgā — naturalajā cilvēkā, kurš tomēr tā neapzinās un parasti domā, ka viņš pats to visu paveicis. Uz šejieni var attiecināt Kristus līdzību par vīna koku un tā zariem, un izteicienu „bez manis jūs nevarat nenieka“.

Sacītais tāpat attiecinams uz visu normatīvo, uz jābūtību, un tāpēc atzīstams, ka visa etika (tiesības un morāle) sakņojas reliģijā un savās saknēs pa sirdsapziņas kanāli ieplūst garīgā cilvēkā no Dieva. Ieplūstot tādējādi, šī normatīvā gaisma ieplūst, tālāk, naturalā cilvēkā, un te jau laužas caur ļoti dažādām šī recipienta prizmām. Tāpēc tik dažādas praktiskās etikas, tas ir — tik dažādas tiesību un morāles sistēmas, tik dažādas valsts un sabiedriskas kārtības, tik dažādas tikumības. Naturalais cilvēks tikai nepilnīgi izpauž garīgās ieplūsmes.

Garīgo un naturalo cilvēku var apzīmēt arī kā iekšējo un ārējo cilvēku, vai kā intuitīvo (intīmo) un ārēji-pozitīvo, resp. materiāli-juteklisko cilvēku. Cilvēkam ir divas miesas: garīgā miesa, kas vairāk vai mazāk apskaidrota dzīvo aiz kapa tālāk, un naturalā jeb dabīgā miesa, kas nolemta iznīcībai pēc virszemes nāves, — tā, par kuru kapos dzirdam sakam: no zemes tu esi ņemts, un par zemi tev atkal jātop. Sakarā ar to atzīstams, ka cilvēks ir tā radīts, ka viņš reizē dzīvo gara pasaulē un šeit redzamā naturalā jeb dabīgā pasaulē. Ar citiem vārdiem sakot, cilvēks dzīvo reizē vairākās būtības plāksnēs. Viņš ir kā sīpols, kam evolūcijas gaitā nolobas viena ārējā miza pēc otras, bet mūžīgi dzīvo pats garīgais kodols. Tikai cilvēks visu šo būtības plāksņu neapzinas. Progress reliģijā un Dieva atzišanā ļauj pamazām nojaust arī garīgo esamību.

Sapņos dzīvojam pa citu būtības plāksni, nekā nomodā, bet tikai mazu daļu no tā atceramies un maz arī saprotam sapņos redzēto. Ikbrīdi ap mums ir labi un ļauni gara pasaules iemītnieki — debesu eņģeļi un zemāko sferu („pekles“) demoni, kā arī no vidējām sferām gari, bet mēs tā nemanam. Tāpat apustuļa Paula brīdinājums: pārbaudat garus, un arī — nenodzēšat gara! Kāds nu ir cilvēks, cik labs vai cik ļauns, cik uzmanīgs un cik pavisms gara lietās, — tā izveidojas šo garīgo būtņu ietekme uz mums un vara pār mums. Tā tad viss atkarājas no mums pašiem, kā mēs uzņemam debesu dāvanas un kā sargamies no ļaunā: jo ar varu neviena nevar iedzīt ne paradīzē ne ellē. Ja vien tu esi labs recipients Dieva sūtņu ietekmei, labs trauks debesu dāvanu uzņemšanai — tu tuvosies Dievam, gaismas varas tev mīļi palīdzēs. Un otrādi — sliktā traukā arī labs vīns pārvēršas skābā un sliktā.

Šinī būtības un jābūtības pamatu sistemā, kas cieši saistīta ar reliģiju un Dieva atzišanu, tā tad ar gara pasaules esamības un realitātes atzišanu — nostādama visa domāšana par tiesībām un morāli, tas ir — par etiku, kurā tiesības un morāle ir divas māsas, divas komponentes, kas summā dod visu etiku, t. i. visu pienākuma esību. Kā viens no tiesību paveidiem, tāpat ierindojas arī taisnība. Kā morāles paveidi, tāpat ierindojas žēlsirdība, līdzcietība, pacietība. Gan no tiesībām, gan no morāles tāpat uzdzied mīlestība uz līdzcilvēku, kā atspulga no dievišķās mīlestības, kas ieplūst garīgā cilvēkā tieši no Dieva, bet atvasinātā veidā arī no tiem neredzamiem Dieva sūtņiem, kas vienmēr ir ap mums. Ieplūst, ja vien tā esam cienīgi caur savu dzīves dzīvošanu, t. i. ja esam derīgi recipienti debesu dāvanām. Sakarā ar to, tiesību un morāles dotību iekš mums veido spēju kalpot citiem, gan saviem tuviniekiem, gan svešiem, kam palīdzības vajaga; beidzot — kalpot savai tautai, savai tēvzemei. Tāpēc visaugstākais kāpinājums tēvzemes mīlestībai var mūs apveltīt ar savu spēku vienīgi pa Dieva atzišanas un reliģijas ceļiem. Jo tēvzemes mīlestības spēks darbus var visvairāk dot tikai tad, ja ir nesavtība, ja labu dara paša labā dēļ, neprasot, kas man par to būs. Un tiesību un morāles vispirmā iezīme ir taisni viņu principālā daba, kad skubinājums

uz tiesisku vai morālisku rīcību notiek pašvērtīgi, tāpēc ka tā skan pienākuma emocija, bez attieksmes uz kaut kādu aprēķinu vai lietderības apsvērumu. „Tev būs!“ — un neskaties tad vairs ne pa labi, ne pa kreisi, nedz arī pēc atalgojuma u. t. t.

Skubinājumi uz to labo, ko izdaram, pildot tiesiskus un morāliskus pienākumus šeit virs zemes, tā tad nonāk līdz naturalam cilvēkam ar garīgā cilvēka starpniecību, pa to pašu sirds kulturas ceļu, pa kuru mēs saņemam dievišķas atklāsmes, kuras taču arī allaž ir bagātas visādiem aicinājumiem uz pienākumu pildīšanu pret Dievu un cilvēkiem un vispār uz darbīgu mīlestību. Šie etiskie skubinājumi tā tad nāk no tā paša attālā avota, no tās pašas causa remota.

Šo skubinājumu, šīs pienākuma etikas pildīšanai naturalam cilvēkam ir dots vesels dvēseles spēku aparats, psihiska ierīce, kas pieejama pozitīvās zinātnes pētniecībai. Šo pētniecības darbu var veikt zinātniskā psiholoģija. Viņa nevar gan veikt tā transcendentā darbu, ko veic reliģija, piesaistot šo aparatu neredzamai un ar jūteklīm nepieejamai gara pasaulei. Reliģijai te ir citas metodes nekā pozitīvai psiholoģijas zinātnei. Bet zinātniskā psiholoģija var veikt taisni to darbu, kas tai piederās, palīdzot naturalam cilvēkam atzīt un saprast dvēseles dzīves parādības ar pašnovērošanas un ārējas novērošanas savienoto metodi, un tā labāk atspoguļot garīgo cilvēku.

Šādus psiholoģijas zinātnes sasniegumus var izlietot un izlieto tiesību zinātne un morāles filozofija, lai noskaidrotu cilvēka bērniem to ik dienas bez mitēšanās strādājošo aparatu, ko sauc par tiesībām un morāli personīgā un socialā dzīvē, tai starpā valsts dzīvē. tāpat arī starptautiskā sabiedrībā. Šo darbu darot, tiesību zinātnei un morāles filozofijai nebūt vairs nav jāatrisina metafiziski un transcendentī jautājumi, bet gan jāatrisina diskursīvai domāšanai un eksperimentālai pieredzei pieejamas problemas. Tāpat kā ķīmijas doktoram ir plašs darba lauks laboratorijās, ar lieliem sasniegumiem, ko veicot šim ķimikim pašreiz nav jānodarbojas ar enerģijas un vielas būtības pamata mīklām, kuru atrisināšanai ir citas metodes un citas gara disciplīnas. Tomēr labi tam ķimikim, kurš, blakus savai specialitātei, cik necik iepazīsies

arī ar šīm „citām metodēm un citām gara disciplinām“, lai taptu garīgi redzīgāks un pilnīgāks kā cilvēks. Tāpat labi tam juristam un tam morālistam, kas no sava specialā lauka pievērsīs uzmanību arī gara problemām vispār, kuru kronējums rodams reliģijā un Dieva atzīšanā. Kā ķimikis, tā jurists un morālfilozofs tad iegūs daudz arī savām specialnozārēm, atrodot viņu nešķiramo sakaru ar visaugstākām gara sferām un visaugstākām atziņām. Kā viens, tā otrs tad vislabāk arī atradīs ceļu uz savu Dievu, reizē arī bagātus idealisma un zinātniskas sajūsmas avotus. Šie avoti tūlīt atraisīs dāvanas un spēkus arī labākai kalpošanai līdzcilvēkiem, tautai, tēvzemei, cilvēcei.

Šinī savā specialā laukā strādājot, tiesību zinātne pēdējos gadu desmitos ir lielā mērā atraisījusies no 19. gadsimta galējā pozitīvisma maldiem un pievērsusies atziņām, ka tiesības un morāle ir pēc būtības *g a r a d z ī v e s r e a l i t a t e s*, kuras var izpētīt ar pozitīvās zinātnes līdzekļiem. Izdarot revīziju psiholoģijas zinātnē, ir izdevies uzrādīt un zinātniski skaidri norobežot, kura daļa no mūsu apziņas ir tiesības un kura — morāle. Pa ceļam arī — kura daļa no mūsu apziņas ir estetika, daiļais. Tāpat arī — kādas ir tiesību, morāles un estetikas īpatnējās pazīmes, kas tās atšķir citu no citas un savukārt no visa pārējā apziņas satura. Sakarā ar to šai jaunajai tiesību zinātnei ir devusies rokā atzīšana par pamata jēdzieniem: kas ir tiesības, morāle un estetika, un kur meklējamas šīs parādības kā gara dzīves realitātes?

Īsumā izsakot, šīs atziņas ir šādas: tiesības un morāle (kopā — etika) ir dvēseles norises divi radniecīgi lauki, kam kopīga ir pienākuma emocija. *T i e s i s k a i s p i e n ā k u m s* ir saistīts ar to, ka tā pildīšanu arvien kāds prasa kā savu, tas ir — cilvēks tā iekšķīgi pārdzīvo, ka ir kāds, kas prasa, neatkarīgi no tā, vai un kur ir reali atrodams tas prasītājs. Tā ir divpusīga, *i m p e r a t i v i - a t r i b u t i v a* emocija. Ar to pavairojas iekšķīgais spiediens uz tiesiska pienākuma pildīšanu. Šī gudrā dvēseles ierīce ir aprēķināta, tai nepilnīgai cilvēku dabai, kāda tā visumā tagad ir un līdz šim ir bijusi, jo no prasošā momenta ir tikai viens solis uz piespiešanu pildīt pienākumu, kad cilvēks vilcinās ar pildīšanu. Uz šīs juridiskās

ierīces cilvēku dvēselēs ir izaugusi visa tā civilā sabiedrība un valsts kārtība, ko ap sevi un visā plašā pasaulē redzam. Valsts vara ir ņēmusi savā apsardzībā svarīgākās tiesības no tām, kur citādi būtu paredzami strīdi, nesaskaņas, nemieri; kad neseko likuma vai citas pozitīvas tiesiskas normas pavēlei, tad valsts piespiež sekot. Zinot, ka tā būs, viss vairums pasteidzas pildīt pozitīvi fiksētās tiesību normas ar labu. Bez tam likums un citas valsts dotas normas apvieno tiesību un pienākumu saturu, noved tos uz vispārīgiem šabloniem, pie kā būs pieturēties. Lai katrs nedzemdina sev citādu saturu, jo tad rastos anarchija. Bet pats likums un citas pozitīvas normas ir tikai normatīvi fakti, bet nav tiesības, kuras mājo cilvēku apziņā un tikai tur. Normatīvie fakti apvieno, šablonizē šīs apziņas saturus. Tā caur tiesībām valsts dīda un dresē zvēru cilvēkā, civilizē, nodibina mieru, audzina uz tiesisku kulturu. Dažādas valstis dažādi — atkarājas no tā, cik laba ir valsts kārtība un kāda ir valsts pilsoņu kultūra. Maldu ceļos ejot var gadīties, ka dažs valsts ļoti slikti pilda savu civilizācijas sūtību. Tomēr arī tad vienmēr labāk, nekā kad nekādas valsts kārtības nebūtu. Ir vēl daudz citu secinājumu no tā dvēseliskā fakta, ka tiesiskais pienākums ir ar prasījumu saistīts pienākums — obligatio attributa.

Ārpus tā, ko valsts ņēmusi savā apsardzībā, paliek lielākā daļa tiesību, kā imperatīvi atributīvu dvēseles pārdzīvojumu. Šis tiesību lauks ir nepārredzams un sniedzas līdz bezgalībai. Vecā tiesību zinātne, kura vēl tagad ir valdošā, tās neatzīst par tiesībām, jo te, lūk, neesot oficiālas piespiedu varas. Tie ir galvenie maldi tiesību zinātnē, kuru dēļ tik daudzi sašaurina tiesību lauku uz tīri praktiskām lietām, ar ko zūd katrs ideāls lidojums tiesību zinātnē un tās adeptos. Jau nās vēsmas grib darīt galu šiem maldiem.

Morāles pienākums ir nesaistīts, brīvs pienākums: obligatio libera. Brīvs tai nozīmē, ka tē nav prasītājas puses. Nav neviena „tiesīga“ uz morāles norīkoto darbību. Morāles emocija, kā tīri imperatīva emocija, saista gan arīdzan, bet tikai iekšķīgi, ne tā, kā kad kāds no ārienes izvilkto, lai dara to un to, kā tas ir tiesiskajā pārdzīvojumā. Skubinājums morālē atskan vienīgi no sirdsapziņas dzelmēm.

Tāpēc arī šī veida pienākumu pildīšanai ir augstāka vērtība Dieva un cilvēku priekšā, nekā tiesisko pienākumu pildīšanai. Bet aiz tā paša morāliskos pienākumus cilvēki arī sliktāki, kūrāki pilda nekā tiesiskos pienākumus, kamēr cilvēku daba vēl nav atdzimusi uz pilnīgāku konstrukciju un garīgumu. Kristiešu evaņģelijos dotās mācības un aicinājumi savā vairumā ir domāti kā moraliski skubinājumi; tāpēc tiem ir plaša amplitude, bez konkrētām klauzulām un ierobežojumu noteikumiem, kādi ir tik raksturīgi Vecās Derības etikai, kas savā vairumā ir juridiska etika, zemākai cilvēku attīstībai piemērota. Turpretim Kristus evaņģēlijs ir aicinājums uz pilnību, bez noteikumiem. Tādai misijai vislabāk der tā ierīce cilvēka dvēselē, ko še apzīmējam par morāles apziņu.

Ne par velti Dieva gudrība ir devusi arī tiesiskās etikas ierīci cilvēka dvēselē: ko nepilnīgais cilvēks nepaveic aiz morāles skubinājuma, to viņš paveic ar tiesisko, juridisko skubinājumu, pēdējā divpusīgās, imperatīvi-atributīvās dabas dēļ. Tā tiek dota izeja garīgai evolūcijai. Līdz šim vēl neviena valsts nav iztikusi ar morali vien, bet visas būvē ar tiesību pamata balstiem; morāle paliek kā skaista ornamentika un kā nemitīgs memento uz garīguma kāpināšanu. Kad pēc Kristus dotā evaņģelija gaismas valstis cēlās un grima, atkal veidojās un auga, visus šos 19 gadsimtus cauri, valstu civilizatoriskā sūtība tikai tāpēc turējās, ka daudzas morāles tezes no evaņģelijiem un apustuļu rakstiem ar laiku iesēdās ļaužu apziņā kā tiesiskas tezes, ko parocīgāki izpildīt ar valsts aparātu. Ar to tiesības humanizējās un tiesiskā kultura kristianizējās. Juridiskā etika ieguva sev Dieva svētību.

Tomēr uzrādītā starpība starp abām māsām etikā nevar dot pamata tiesību pazemināšanai, it kā tiesībām būtu sveši augsti ideāli lidojumi. Tas tā iznāca gan pēc 19. g. s. pozitīvistu mācībām, kuras tiesības degradēja vienīgi uz praktisko, visvairāk matēriālo vajadzību apmierināšanu, uz prāvošanos tiesās, uz atkarību no valsts varas kā — pēc daudzu pozitīvistu domām — vienīgās tiesību radītājas un devējas. Tas nozīmēja aizjūgt arklu zirgam priekšā, jo patiesībā tiesību majestāte dod valstij savu svētību, bet nevis otrādi. Valsts ir tiesību produkts un reizē tiesību kalps. Valsts, tiklīdz tā vairs

nekalpo tiesībām, bet uzsāk rupjas varas kursu, drīz iet bojā, vai arī pagrimst. Pēc tās tiesību zinātnes, kuras gaismā te runājam, tiesību etikai ir augsta, it kā mistiska autoritate, kas iedveš cieņu un ļauj sajūsmā aizstāvēt tiesības un cīnīties dēļ tām. To ilustrē arī tā sajūsma par jaunu, nacionalu publisko tiesību sistemu, ar kādu latvju tauta un citas tautas 1918./20. g. izcīnīja savas neatkarīgās valstis, cauri dramatiskiem brīvības kariem. Ko nozīmēja p. piem., tās tiesības vien, ko tolaik ikdienas saucām par tautu pašnoteikšanās tiesībām!

Tā nekur nerakstītās tiesības, ko antikās pasaules juristi un filozofi un vidus laiku teologi, kā arī 17.—18. g. simteņu filozofi un juristi sauca par dabiskām tiesībām vai par dievišķām tiesībām — tās atzīst par tiesībām arī tā jaunā tiesību zinātnē, kuras gaismā šē runājam. Tikai šoreiz jau ar zinātniskas psiholoģijas bazi, kuras trūka viņējo laiku dabisko tiesību mācībām (tāpēc 19. g. s. pozitivismam un materialismam bij tik viegli sagraut dabisko tiesību mācības, jo tās bija psiholoģiski-zinātniski vāji aizstāvētas).

Šādas nekur nerakstītas tiesības — intuitīvas tiesības — ir tāda pat tiesiska realitate, kā likumos un citur rakstītās, tikai ar to starpību, ka pirmajām nav necik vai nav nemaz klauzulu un ierobežojumu („intelektuālā sastāva“). Tāpēc tās lido ideālu tālēs tāpat vai gandrīz tāsāt, kā morāles augstākie aicinājumi, tomēr tāsēc vien netopot par morāli. Jo dvēseles pārdzīvojums paliek imperatīvi-atributīvs, tas ir — juridisks, un tas ir noteicošais klasifikacijā, tā ir tiesiskās emocijas differentia specifica, kas to skaidri atšķir no morāles emocijas, no tīri imperatīvās etikas. Piemēram, taisnības apziņā mēs vienmēr saskatām juridisku raksturu, imperatīvi-atributīvu emociju, kas taisnības pārkāpšanas gadījumos iedegas ideālā protestā un var sajūsmā doties cīņā par taisnību un nest smagus upurus taisnības uzvaras dēļ. Reliģijā bieži runā par Dieva taisnību un citiem taisnības satvariem. „Dzenaties vispirms pēc debesu valstības un viņas taisnības“ — sacīja Kristus savā Kalna runā. Taisnais Dievs ir neatņemams jēdziens reliģiskā apziņā. Visā universā kur valda Dieva liktā kārtība, valda arī dievišķa taisnība, un arī tā ir reliģiskās apziņas aksioma. Dzīvē viņpus kapa katram notiek pēc viņa

darbiem — tā ir skaidri tiesiska atziņa, kur mēs paļaujamies uz debess Tēva un Jēzus Kristus dievišķo taisnību. „Lai notiek Tavs prāts“ — tā lūgdamies mēs tāpat paļaujamies, ka ir taisns Dievs, kas nevienam nedarīs pāri. Pati aktīvā rīcība še virs zemes, pildot Dieva gribu pēc mūsu vājās iespējas, notiek lielā mērā ar to ierīci, ko Dievs cilvēku radot devis dvēseles mehānismā kā tiesisko apziņu, kā arī ar morāles un estetikas apziņas ierīcēm.

Tā jurista aicinājums šinī pasaulē draudzīgi sniedz roku reliģijā dotiem aicinājumiem. Tiesību zinātne visā pazemībā var nodot sevi Dieva Kunga rīcībā kā vienu no rīkiem, ar ko cilvēku bērniem censties darbīgā ticībā, lai pēc saviem spēkiem veicinātu to, ko allaž lūdzamies, sacīdami: „Lai nāk Tava valstība, lai notiek, Kungs, Tavs prāts!“

P. Rozenbergs

Oikumenisma problēmas

(Turpinājums.)

Kristietībai gan nav tiešas ietekmes uz laicīgo varu, tomēr draudze kā tāda var piedalīties pie politiska administrācija. Kā labs vēstures pazinējs Kalvins redz visu laicīgo varu likteņus atrodamiem Dieva rokās. Politiskā libertas ir liela Dieva dāvana. To Kalvins pamato ar Acta 5, 29 un 1. Kor. 7, 23 (šie ir pēdējie „Institutio“ bībeles citāti). 1555. g. februārī Ženēvā, kā zināms, nodibinājās teokratija. Ar kristus draudzes līdzdarbību sliktu valdību var pārvērst labākā, jo valsts pati padota Dieva gribai. Valsts vara ir ļoti svarīgs Dieva uzdevums. Līdzdarbība valdībā ir visgodājāmākais amats, kas kristīgas draudzes loceklim var būt. Pretēji modernai kristiešu bēgšanai no valsts un viņas darba, Kalvins to novērtē pozitīvi kā lielāko Dieva uzdevumu.

Viens no rosīgākiem un sirsnīgākiem oikumeniskās kustības darbiniekiem ir pareizticīgās baznīcas pārstāvis, Sofijas universitātes profesors Stefans Cankovs. Viņš piedalījās arī mūsu seminarā, referējams vācu valodā par tematu „Baznīca pareizticīgajā teoloģijā“. Šis priekšlasījums

bija sevišķi svarīgs tāpēc, ka seminara vairākums bija protestanti. Arī referātiem sekojošās debatēs viscaur bija manams protestantiskās teoloģijas gars. Prof. Cankova referatā, protams, atklājās lielā distance starp abiem teoloģijas virzieniem. Lai šo distanci debatēs nepadarītu vēl lielāku, pārrunas notika tikai par pašu referātu, neskarot pareizticīgās baznīcas viedokli kā tādu. Jāpiezīmē tomēr, ka referatā blakus skaidram pareizticīgās baznīcas viedokļa attēlojumam bija manama cieņa pret protestantu uzskatiem un patiesa, sirsnīga vienības meklēšana. To bija prieks vērot arī personīgā satiksmē ar prof. Cankovu. Iepazīsimies īsumā ar viņa izteiktajām domām.

Referents savu priekšnesumu raksturo kā fragmentus par baznīcas, labāk — baznīcas katolicitātes būtību un īpašībām; viņš pamatojas uz vispārīgo mūsu ticības avotu — svētajiem rakstiem, īpaši uz lielāko no teologiem — apustuļi Pāvilu, uz vecākajiem baznīctēviem un citiem izciliem teologiem.

Mūsu gadsimtu varētu nosaukt par baznīcas gadsimtu, jo baznīca atkal kļuvusi par kristīgās dzīves centru, sirdi. Lai gan uzskatos ir dažādība, baznīca tomēr savā būtībā ir viena. Baznīca, no vienas puses, ir Kristus un viņa ticīgo patiesā kopība (Gemeinschaft); no otras puses tā ir ticīgo kopība ar Kristu un savā starpā. Tādējādi baznīca ir dievcilvēciska, debesīgi-pasaulīga, neredzama vienība.

Dievs ir svētā Trīsvienība. Tāpēc Kristus baznīca ir liels noslēpums, jo viņa ir Kristus pilnība (Fülle), Kristus miesa. Izšķirējs te ir Dieva vārds. Kaut gan mums šis un tas liekas neiespējams, tā tomēr ir patiesība, jo tas ir Dieva vārds.

Mūsu uzdevums prasa daudz pazemības un uzticīgu lūgšanu. Patiesība par baznīcu ir ticības patiesība. Baznīca ir patiesības pīlars un pēstīšanas šķirsts (Arche des Heils); *ψυχικός άνθρωπος* Dieva patiesības nepieņem, jo tā viņam šķiet ģeķība; *πνευματικός άνθρωπος*, turpretim, tic Dieva patiesībai. Tikai tas, kas pats ir baznīcā, var baznīcu pareizi saprast. Baznīca nav cilvēcīgi-loģiska patiesība, bet dzīve ticībā, Jēzus Kristus piedzīvojums.

Bet jāievēro arī otra fundamentāla patiesība par baznīcu,

kas izriet no Kunga cilvēktapšanas: kā Dieva dēls tapis cilvēks, tāpat arī baznīcai bez tās neredzamās, dievišķās puses ir vēl otra — redzamā, cilvēcīgā puse. Šo pēdējo nedrīkst novērtēt par zemu un atstāt novārtā.

Referents atgriežas pie pirmās patiesības — par baznīcas vienību. Tai ticējuši jau pirmkristieši. Baznīca kā mistiska miesa ir organiska vienība. Baznīca sevī nes vienības pilnību, bet, no otras puses, baznīcai šai vienībā jāaug. Pareizticīgā baznīca, pamatodamās uz Svētajiem rakstiem, vienmēr palikusi uzticīga baznīcas vienības patiesībai. Šī vienība ir iekšķīga un ārīga; baznīca savā vienībā ir gars un miesa. Te Cankovs citē sekošās vietas: Efez. 4, 4—6; Rom. 8, 11; 1. Kor. 6, 19, 15; 10, 16. Redzama vienotāja, kā no pēdējā citāta izriet, ir eucharistija. Kopš Ignatija tā pareizticīgajā teoloģijā ir dziļākais baznīcas vienības pamatojums. Tikai tas var saprast baznīcas vienību, kas pats dzīvo baznīcā un piedalās svētajā vakarēdienā. Pareizticīgās baznīcas izpratnei tuvu stāv Hermaņa Zases (Sasse) grāmata „Kirche und Herrenmahl“.

Cankovs redz vienību arī baznīcas organizācijas un funkciju pamatā (1. Kor. 12; Rom. 12; Efez. 4, 11). Amati gan ir dažādi, bet tie visi dibinas uz kopīga baznīcas stūrakmeņa. Baznīcas satversmē daudz kas ir laikmetīgs un tāpēc mainīgs, bet pamats ir kopīgs. Kalpošanā pirmā vieta piekrīt hierarhijai, un te atkal pāri citiem paceļas biskapi. Hierachiskie amati tiek nodoti ar ordināciju un pamatojas apostoliskajā sukcesijā.

Senajā baznīcā, attiecoties uz baznīcas vienības jautājumu, saskatāmi divi virzieni — rietumu (Cipriāns) un austrumu (Antiochijas Ignatījs).

Tertulians un Cipriāns, pa daļai arī Augustīns, bija mācītāji juristi. Runādami par baznīcas autoritāti, tie lieto juridiska rakstura jēdzienus, kas ņemti no romiešu tiesībām. Tertulians izlietojis galvenokārt Romas privatās, bet Cipriāns — publiskās tiesības. Ar to nav teikts, ka šais salīdzinājumos nav kristīgi garīga satura, tomēr jāatzīst, ka juridiskās formas saturu ietekmējušas. Cipriāns: baznīca ir sadalīta (divisa) atsevišķās baznīcās. Atsevišķo baznīcu vienību Cipriāns redz

episkopatā, kas izplests (diffusa) uz daudziem biskapiem. Visi biskapi ir tiesībās vienādi un viens no otra neatkarīgi. Biskapi ir apustuļa Pētera pēcnācēji (Mt. 16, 18, 19); uz tā pamatojas viņu autoritāte un baznīcas vienība. Tā tad baznīcas vienība rodas kā brīva atsevišķo biskapu federācija. No tā, beidzot, radās viena biskapa autokratija (Sal. Gmelin, Römische Herrscheridee und päpstliche Autorität).

Jau 100 gadus priekš Cipriāna sv. Antiochijas Ignātijs prasījis: „skaties uz biskapu kā uz Dievu“. Nekā nedrīkst darīt bez biskapa (Ignācija laikā vēl nebija runas par monarhisko episkopatu). Toreiz izplatījās doketisma hairezija, kas apdraudēja baznīcas centrālo dogmatu. Cīņas degpunkts bija eucharistijas mācība. Ignātijs sacīja, ka bez biskapa nav eucharistijas; bez eucharistijas nav īstas ticības Kristum un baznīcas vienības. Paklausībā sekot biskapam nozīmēja būt vienībā ar Kristu un viņa baznīcu. Biskaps ir neredzamā Biskapa attēls. Kā redzam, Ignācija koncepcijā nav nekā juridiska; viņš prasa kolektīvu baznīcas apziņu. Kur Kristus, tur ir katoliskā baznīca, kuras būtiskais moments ir eucharistija (1. Kor. 10, 16, 17). Biskapa stāvokli noteic tas, ka viņš ir eucharistijas izpildītājs. Baznīca gan ir tur, kur ir biskaps (kā eucharistijas izpildītājs), bet eucharistija var notikt tikai svēto biedrībā; tāpēc var arī sacīt: tikai tur, kur baznīca, ir biskaps. Un te atkal var atgādināt Ignācija vārdus: kur Kristus, tur ir baznīca. Eucharistijas galds nav tiesiska, bet gan mīlestības kopība, kuras mistiskais, bet patiesais galva ir dievcilvēks Kristus.

Pareizticīgā baznīca ļoti cienī svētos baznīctēvus un viņu mācību. Jāatzīst tomēr, ka arī austrumos bijuši maldīgi uzskati, piem., Konstantinopoles dzīšanās pēc tiesiska oikumenisma. Tā ir novēršanās no īstās katolicitātes. Otrā nomaldīšanās ir nacionālbaznīcu separatisms. Pareizticīgā baznīca gan ir hierarhiska, bet nekādā ziņā nav hierokrātiska. Biskapi nav žēlastības dāvanu īpašnieki, bet tikai Dieva darba rīki. Biskapi nav pār baznīcu, bet baznīcā. Pati baznīca gan ir nemaldīga, bet neviens atsevišķs viņas loceklis (arī biskaps) tāds nav. Austrumu pareizticīgo patriarhu vēstījums 1849. gadā saka, ka pareizticīgās baznīcas pamats ir un pa-

liek ticīgā tauta (Acta 15,22). Tas ir jēdziens, kas krieviski ietverts vārdā „соборность“.

Kas attiecas uz problemu par baznīcu un baznīcām, jā-saka, ka baznīcas vienība nenozīmē baznīcas uniformitāti. Baznīca ir daudzējādība vienībā jeb, labāk sacīt, vienība daudzējādībā (1. Kor. 12. un Rom. 12.).

Problemas praktiskajās grūtībās mūs ievēd jautājums: kā pareizticīgā baznīca novērtē pārējās baznīcas? Šai svarīgajā jautājumā nav vienprātīga autoritatīva viedokļa, tāpēc ka par to nav spriedis koncils. Vecākais uzskats bija tāds, ka tiklab Romas kā arī protestantu baznīca Kristus mācību pār-grozījusi vai pat viltojusi. Tā tad abas minētās nemaz nav īstas Kristus baznīcas; tāpēc arī konvertīti tikuši par jaunu kristīti. Šis krasais uzskats tika atmests 18. g. s. sākumā Krievijā un vēlāk arī citur. Tomēr tas gluži nav izzudis, bet blakus tam stāv otrs uzskats, kas atzīst arī citas baznīcas. Te jāpārrunā, pirmkārt, jautājums par atsevišķiem nepareiz-ticīgiem kristiešiem un, otrkārt, par nepareizticīgām baznīcām.

1. Visi, kas kristīti Kristus vārdā, tēpušies Kristū (Gal. 3, 26, 5). Sofijas profesors Glubokovskis, attiecoties uz piederību Kristum, aizrāda vēl uz to, ka visi, kas Kristus vārdā kristīti, kristīti uz viņa nāvi (Rom. 6, 3; Kol. 2, 12). Čankovs pārrunājamās attieksmes formulē 4 punktus: 1) mēs visi esam Dieva bērni; 2) mēs esam brāļi savā starpā; 3) mēs esam vienoti garā, un 4) mums ir Jēzus Kristus miesas vie-nība. Tāpēc mums ir arī vienība mīlestībā. Mēs esam viena nedalāma miesa: ja viens loceklis cieš vai priecājas, tad to līdz ar viņu dara arī citi. Efez. 2, 20. 22 — pie baznīcas pie-der visi, kas Kristus vārdā kristīti un tic uz viņu kā Dieva dēlu.

Otrā jautājumā (vai atsevišķās reliģiskās kopības ārpus pareizticības ir baznīcas?) ievērojamas ir Maskavas metropo-lita Filareta domas. Viņš pagājušā gadsimta vidū bija vis-ievērojamākais pareizticīgais teologs un hierarchs ar lielu ietekmi. Viņš nav izdevis sistematiskus darbus, tomēr atzīts kā ļoti dziļš domātājs. Mūsu pārrunājamā jautājumā Filarets spriež, ka Kristus miesa esot no vienas puses ārīga, redzama

(pareizticīgā baznīca), no otras puses iekšķīga, neredzama, kas nekongruē ar pareizticīgo baznīcu. Sergijs Bulgakovs viņa domas pārveidojis tā: pie tempļa pagalma (Vorhof) pieder visi kristītie, pati tempļa iekšiene, turpretim, ir pareizticīgā baznīca. Šis uzskats savos pamatos ir tuvs Romas katoļu baznīcas viedoklim.

Pēdējā laikā atkal tiek pārbaudīts Cipriana uzskats: to nevar baznīcā lietot gluži dogmatiski, jo ne katra kanoniska atkrišana no baznīcas nozīmē Kristus miesas mistisko sagraušanu. Heretiķi gan sarāvuši miera saiti, bet ar to nav teikts, ka atmesta gara vienība (Efez. 4, 3). Maskavas Filarets pareizticīgo baznīcu sauc par kristietības austrumu pusi. Baznīcas sašķelšanos (1054. g.) viņš izskaidro ar cilvēku vājību. Daļējās baznīcas ir lukturi, kuru patiesības gaisma un mīlestības eļļa var izbeigties; bet tās var arī degt vēl karstāk un spīdēt vēl gaišāk (Apok. 2, 5). Filarets saka par sevi: es atrodu austrumu lukturī to gaismu, kas spēj apgaismot manu tumsību. Mīlestība skubina viņu dedzīgi stāvēt par savu baznīcu, bet ar būt pacietīgam. Papriekšu vajaga pārbaudīt *s e v i* (2. Kor. 13, 5a), lietojot kā mērauklu 1. Jāņa 4, 2. Filarets konfesionalā ziņā nebūt nav vienaldzīgs. Viņš neatzīst viedokli, ka katrai konfesijai ir sava patiesība (šo t. s. „branšu teoriju“ mūsdienās aizstāv piem. Glousteras biskaps Hedlems [Headlam]). Arī visa tagadējā pareizticīgā teoloģija vienprātīgi šo teoriju noraida, jo šai gadījumā atkal apvienotā baznīca nebūtu nekas cits kā atsevišķo baznīcu aritmetiska suma, bez kādas konkrētas kvalifikācijas. Šai gadījumā baznīca padodas vēsturiskajam relativismam, kas beidz ar atziņu: nekur nav patiesās baznīcas.

Cankovs: konfesiju atšķirībās ir daudz grēku, bet arī daudz dāvanu. Jāsargās no konfesionalas augstprātības un doktrīnāras neiecietības. Debesu Tēva namā ir daudz mājokļu (Jāņa 14, 2a). Baznīca ir Kristus miesa ar *d z ī v i e m* locekļiem, kam ir dažāda kalpošana un dažāds spēks. Mīlestība saprot visu un pārvar visas plaisas (Efez. 4, 2). Sal. arī līdzību par vīna kalna strādniekiem (Mt. 20, 1—16).

Kas zīmējas uz formulu „extra ecclesiam salus nulla“,

tad jāsaka, ka ekskluzīvā ziņā tā pareizticīgajā baznīcā nekad nav tikusi mācīta, ne no katedras, ne arī no kanceles. Pestīšana iespējama arī ārpus pareizticīgās baznīcas klēpja. Oikumeniskais patriarchyats sakarā ar oikumenisko kustību jau dažu labu reizi nosaucis citas baznīcas par mūsu baznīcām, par pestīšanas līdzmantiniekiem (Efez. 3, 6; 4, 16). Vecāka par visiem oikumeniskajiem uzaicinājumiem ir oikumeniskā patriarchyata 1920. g. enciklika kristīgajām baznīcām (sk. Bell, Bishop of Chichester, Documents of christian unity, pag. 46. ss.). Šī enciklika ir jauna ceļa sākums. Pareizticīgā baznīca piedalījies visās lielajās baznīcu pasaules konferencēs (Stokholmā un Oksfordā, bet sevišķi Lozannā un Edinburgā). Ortodoksās delegācijas atvadišanās vārdi — Lozannā 1927. gadā: neskatoties uz dogmatiskajām dažādībām, mēs te esam piedzīvojuši, ka esam bijuši vienoti ar mūsu brāļiem ticībā (Efez. 4, 13).

Cankovs vēl citē pāris līdzības izteiktas Vladjimira Solovjova domas. Ir vajadzīga sēta, robeža; bet ir vajadzīgi arī kalni (ārīgi organizētā, bet garā brīvā baznīca). Salīdzinājumam der ar pareizticīgās baznīcas ēka: apakšā ir vairākas telpas, bet viens kupols, un visa celtne vēršas pret debesīm. Cilvēku celtās starpsienas nesniedzas līdz debesīm. Viss, ar ko atšķiramies, ir svarīgs; tas mūs tomēr nedrīkst šķirt, bet gan ticībā vienot.

Baznīca ir misterija. Šāda misterija ir ar vienu baznīca. Tā ir Dieva dāvana, transcendentā realitāte, kas tomēr aug šīs zemes realitātes atmosferā. Baznīca ir lūgšanas kopība (Jēk. 5, 16; Rom. 15, 30; Efez. 6, 18 s., Rom. 14, 8; Apok. 8, 3 s.). Baznīca ir arī mistiska ciešanu solidaritāte (2. Kor. 4, 8 s.). Šīs ciešanas Kristus dēļ ir prieks (2. Kor. 4, 17 s.), augšamcelšanās mistika (2. Kor. 4, 14), dzīvības uzvara pār nāvi (2. Kor. 5, 4). Mums vajaga lūgt, ciest, mirt citam cita labā, pārliecībā, ka Dievs mūs uzmodinās mūžīgās dzīvības godībai.

Beidzot Cankovs piezīmēja, ka oikumeniskā darba pirmā prasība ir — vienam otru saprast. Šim mērķim kalpojuši arī

viņa priekšlasījumi. Viņš negribot diskutēt, bet tikai vēlējies īsumā attēlot pareizticīgās teoloģijas stāvokli.*)

Ļoti skaidrs, koncentrēts un saistīgs bija Cīrihes baznīc-vēsturnieka Blankes priekšlasījums par baznīcu un sektu.

Jautājumam par baznīcu un sektu nav tikai akadēmisks, bet arī gluži praktisks raksturs; proti, mūsu dienās baznīcu kopības irst un draud tapt par sektām. Tā, piemēram, dzird sakam, ka apliecības baznīca Vācijā esot ceļā no baznīcas uz sektu.

Kas tad nu īsti ir sekta? Kā juridisks jēdziens šis vārds lietots 1648. g. Vestfāles miera līgumā: atļauta ir katoļu, luteriešu un kalvinistu ticība, bet visas citas reliģiskās kopības tiek apzīmētas par sektām. Tā tad sekta šai nozīmē ir valsts varas aizliegta reliģiska kopība, un valstij ir tiesība izšķirt, kas ir sekta. Šis uzskats izaudzis no romiešu juridiskās koncepcijas, kas izšķīra religiones licitae et illicitae, un patiesībā mazliet pārveidots ir pazīstams arī mūsu dienās; proti, sekta esot reliģiska kopība, kas atraisījusies no valsts baznīcas. Tomēr ar valsts tiesību jēdzieniem jautājumu par sektas būtību nevaram izšķirt.

Otrs ir vēsturiskais jēdziens, kas pamatojas uz sektas vārda šķietamā atvasinājuma no darbības vārda secari (patiesībā vārds cēlies no sectari resp. sequi): sektas būtiskā iezīme esot atšķelšanās no kādas protestantiskas baznīcas. Bet tad jau mēs, protestanti, esam sevi noķēruši pašu tīklā, jo mēs taču arī esam atšķēlušies no senās katoļu baznīcas. Arī Jeruzalemes kristīgā draudze atdalījusies no agrākās jūdu draudzes. Tādā gadījumā varētu būt, ka dievišķā patiesība sektā uzglabājusies labāk nekā baznīcā; sekta varētu kļūt par baznīcu un baznīca par sektu. Kā redzams, vecuma princips arī nav izšķirējs.

Numeriskais (statistiskais, skaitliskais) princips uzskata lielās reliģiskās kopības par baznīcām, mazās par sektām. Tādā gadījumā mums nav nekāda vērtības sprieduma. Bet arī no paša skaitliskā viedokļa šis jēdziens ir apšaubams,

*) 1928. g. Berlīnē, Furche's apgādā iznākusi St. Cankova (Zankow) grāmata „Das orthodoxe Christentum des Ostens“.

jo gluži mazās Eiropas kopības Amerikā (un pat Anglijā) tiek skaitītas miljonos. Arī protestantiskās zemes baznīcas, salīdzinot ar Romas katoļu baznīcu, ir mazas kopības. Šis ir ne-evaņģelisks un pašam protestantismam bīstams viedoklis.

Ceturto — socioloģisko principu lietojuši Maksis un Ernests Trelčs. Abi sauc baznīcu par iestādi (Anstalt); ar to viņi domājuši tautas baznīcu, kuras klēpī indivīds piedzimst (baznīcas grāmatas, bērnu kristība). Baznīca ir pestīšanas iestāde; sekta, turpretim, ir biedrība, jo tā rodas ar viņas locekļu brīvprātīgu iestāšanos. Bet padomāsim par seno baznīcu: tai, droši vien, bija darīšana tikai ar brīvprātīgiem dalībniekiem. No otras puses, grupas ārpus tautas baznīcas pašas sevi arī uzskata par pestīšanas iestādēm. Kā redzams, arī šo viedokli grūti uzturēt.

Starpība starp baznīcu un sektu ir dogmatiska rakstura. Erlangas baznīcvēsturnieks Kolde saka, ka sektas vienpusīgi uzsverot kādu pēc būtības pareizu, bet no baznīcas puses novārtā atstātu domu vai baznīcisku darbību, piem., baptistu pieaugušo kristīšana, vienpusīga apustuļa amata uzsvēršana pie apostoliskajiem brāļiem un tamlīdzīgi. Blanke šim uzskatam nepievienojas, domādams, ka protestantiskās baznīcas vienlīdz ievērojušas visas ticības patiesības. Varētu gan aizrādīt, ka, piemēram, βασιλεία Θεοῦ jēdziens mūsu sprediķos ir aizmirsis.

Kā redzams, sektas būtību definēt ir grūti. Par šo grūtību mums jābūt skaidrībā, jo vārdam „sekta“ ir noliedzēja, pēlēja, pat lamu vārda nozīme, un tāpēc nedrīkstam pārsteidzīgi šo vārdu lietot. Vēsture mūs māca, ka tas, ko cilvēki atmetuši, sub specie alterni parādās pavisam citā gaismā. Vai labāk no sektas jēdziena pavisam neatteikties? Tomēr ne! Mēs negribam citus padarīt par heretikiem, bet mēs arī nevaram visas reliģiskās grupas saukt par baznīcām, ja negribam šo vārdu nelietīgi valkāt. Sekta s būtība noteicama vienīgi izejot no baznīcas būtības. Te Blanke atgādināja vācu vārda „Kirche“ nozīmi. Tas cēlies no domas par Kungam Kristum piederīgo namu. Ar to kristieši gribēja teikt, ka viņi ir kopība, kam ar Kristu ir neierobežotas padevības attieksmes. Tādā gadījumā par baznīcu var saukties katra kopība, kur Kungs Kristus

tiek sludināts kā vienīgais Kungs. Bet kur Kristum tiek atņemta viņa Kunga tiesība, tur vairs nav baznīcas; kur Kristum savā valdībā jādalās ar citām autoritatēm, tur ir sekta.

Protestantismā sastopamas šādas kopības, kas saucas kristīgas un tomēr neļauj Kristum vienīgam valdīt. „Christian science“ sapulcēs, piemēram, netur sprediķi, bet lasa priekšā Mērijas Beker-Edijas (Baker-Eddy) rakstus. Viņas mācības grāmatai blakus bībelei ir kanoniska nozīme. Tas pats sakams par „Nopietnajiem bībeles pētniekiem“, kuru garīgais vadonis ir amerikānietis Rasels (Russel). Vācijā viņiem darboties aizliegts, un kustības vadība tagad pārcelta uz Šveici. Mormoņi (principā poligamisti!) līdzās bībelei tic savas svētās grāmatas atklāsmei. Ļoti agresīvi ir adventisti. Elenas Uaitas (Ellen White) prasības svinēt sabatu arī ietver sevī duplicēto autoritāti. Visaktīvākā sekta šķiet Jaunā apustuļu draudze (die Neupostolischen), kas prasa absolūtu paklausību cilts apustulim (Stammapostel). Vēl varētu atzīmēt „Jauno baznīcu“, „Jauno Zalemas draudzi“ (vadonis Lorbers no Austrijas), „Jauno Kristus kopību“, kuras liturģiju atklāsmes veidā saņēmis Rūdolfs Šteiners.

Minētas tikai svarīgākās protestantiskās grupas, kuras nedrīkst saukt par baznīcām, ja šim vārdam negrib laupīt tā vienīgi iespējamo nozīmi. Visās šinīs sektās nenoliedzama loma ir Kristum, bet viņam blakus kā līdzvērtīgas stāv cilvēcīgas autoritates. Kristum laupīta savas draudzes *κύριος*'a vara.

Definīcija: sekta ir kristīga kopība, kur blakus Kristum jāpadodas vēl citām, proti cilvēcīgām autoritatēm, kas tiek uzskatītas pestīšanas iegūšanai par tikpat nepieciešamām kā pats Kristus.

Mūsu reformatori novērsušies no kopības, kas pauda maldu mācību (Romas katoļu baznīca). Kā sinonīmu vārdam „haeresis“ visi reformatori lietoja jēdzienu „secta“. Vai tas saskan ar Jauno derību?

Reformatori domāja, ka sektas būtība ir maldu mācība. Kā cēlušies jēdzieni „haeresis“ un „secta“? To saknes varam atrast Jaunajā derībā. 2. Pēt. 2, 1: jūsu starpā būs viltus mā-

cītāji, kas paslepen ienesīs αἱρέσεις ἀπὸ λείας, noliedzami pat Kungu. Vulgata te tulko „secta“. Šis vārds profanajā latīņu valodā apzīmē kāda cilvēka (piem., politiķa, filozofa) sekotājus. Šos jēdzienus tad nu sastopam arī pie apostoliskajiem tēviem, piem., Antiochijas Ignatija, un reformatori tos lieto kā pašsaprotamus.

Minētajā Pētera vēstules vietā Kunga noliedzēji, protams, nevar būt pagāni, bet tikai bijušie kristieši. Heresija, tā tad, nav neticība, bet gan aplama Kristus ticība. Te runā par mācītājiem, tā tad par izciliem draudzes locekļiem. Tie atsaucas uz Kristu, bet patiesībā sludina „citu evaņģeliju“. Mēs nezīnam, par kādām maldu mācībām ir runa 2. Pētera vēstulē (jūdaisti, gnostiķi?). Katrā ziņā „Kristus un“ — tā ir sektas būtība. Kam ar Kristu vien nepietiek, tas kļūst par Kristus noliedzēju, jo Kungs nepieļauj sev blakus citu autoritāti.

Kā redzam, ar Jauno Derību mūsu sektas jēdziens labi pamatojams un izskaidrojams. Bet taisni te vienmēr jādzird dedzīgi iebildumi no pašu sektantu puses. Tie uzskata savas autoritates arī par inspirotām.

Liekas gandrīz neticami, cik ļoti sektantu prāti saistīti pie viņu autoritātēm. Mormoņu pravietis Smīss (Smith) varēja sev atļauties visu reliģisko dzīvi koncentrēt ap monogamijas un poligamijas jēdzieniem. Un tas varēja notikt stingri puritaniskā amerikāņu zemē! Elenas Uaitas alkohola aizliegumam, apģērba reformām, audzināšanas noteikumiem bija dievišķas atklāsmes pretensijas.

Vispārīgi sektās noteicējs ir vadoņa princips. Baznīca atzīst tikai vienu vadoni — Kristu. Kur kādā reliģiskā kopībā izvirzīties vadoņa princips (domāts garīgā, reliģiskā nozīmē), tur ir sekta, ja tā arī publiski saucas par baznīcu; tā, piem., vācu kristieši, ciktāl viņu bīskapam ir vadoņa pilnvaras (arī formula „Kristus un nase“). Blanke te vācu kristiešus nebūtu minējis, ja viņi pirmie pret Apliecības baznīcu nebūtu vērsuši sektas pārmetumu.

Valters Kēlers (Köhler, Heidelbergā), pretēji Blankem, domā, ka sektas balstas uz tādu atklāsmi ārpus Sv. rakstiem, ko nedrīkst kritizēt. Baznīcas viedokli, turpretim, raksturo „Confessio Helvetica posterior“ (tai vēl tagad Ungarijā ir ap-

liecības raksta nozīme) ievadvārdi: mēs esam gatavi, lai mums ar Svētajiem rakstiem sniegtu labāku pamācību.

Jāievēro tomēr, ka baznīcas un sektas atšķiršana iespējama tikai teoretiski. Praktiskajā baznīcas dzīvē jau tājums ir grūtāks. Patiesība prasa, lai mēs atzītu, ka baznīcas ne vienmēr ir brīvas no šī sektu gara. Ne visi atsevišķie baznīcas locekļi apliecina Kristu. Ir, piemēram, daudz uzticīgu baznīcēnu, kas ar savu morālisko dzīvi grib nodibināt kopību ar Dievu. Cilvēks tic savas tikumiskās gribas spēkam un saprāta varai. Bet tad jau nekāda Dieva žēlastība nav vajadzīga. Starpība tikai tā, ka ticība cilvēka autoritātei sektā ir rupjāka, bet te smalkāka. Lai katrs verbi divini minister sev allaž jautā: kurā pusē es piederu? Ar to cīņu pret sektām negribam vājināt; taisni otrādi — tikai ar šo atziņu cīņa pret sektām vispārīgi iespējama. Sektas gars ir vislielākais kristīgās baznīcas ienaidnieks, daudz bīstamāks par rupju varu un asinsizliešanu. Jau Jaunajā Derībā atrodam asu cīņu pret sektantismu.

Blanke nebaidījās no secinājuma, ka vislielākā un visvecākā no mūslaiku sektām ir Romas katoļu baznīca, kāda tā izveidojusies 19. gadu simtenī jezuitu ietekmē. Jau Cvinglijs sava laika katoļu baznīcu nosaucis par „secta exemplaris“. Blakus Kristum stāv priesteris. Tikai caur viņu ticīgajam var būt vienība ar Kungu Kristu. Viņas ārīgā lieluma un spožuma dēļ nedrīkstam liegt katoļu baznīcai sektas vārdu (sal. antikristu 2. Tes. 2.); kā jau teikts, latentā veidā šīs briesmas ir ikkatrā baznīcā.

Pieminējām organizētās sektas. Tām pretī stāv mums pazīstamās valsts un zemes baznīcas. Bet jāapskata arī brīvbaznīcas, no kurām lielākā varētu būt metodistu un otrā — baptistu baznīca; visvecākā ir daudz vajātā menonītu baznīca; vēl varētu minēt kvēkiešus, brāļu draudzi, brīvās evaņģēliskās draudzes (dibinātājs Adolfa Šlatera tēvs), evaņģēlisko sadraudzi (stāv tuvu baptistiem), Vācijas t. s. „Gemeinschaftsbewegung“, glābšanas armiju, darbistus, vasarsvētku kustību. Pēdējā stāv uz baznīcas un sektas robežām, jo dažreiz pentēkostieši atzīst par kristiešiem tikai tos, kas paši saņēmuši glosolālijas dāvanu.

Vārdam „brīvbaznīca“ (Freikirche) ir 2 nozīmes: 1) brīv-

prātīga piesliešanās kādai baznīcai, un 2) brīvība, neatkarība valstij pretim. Ar to brīvbaznīca atšķiras no tautas baznīcas. Metodisti gan kristī bērnus, bet šie ir tikai pārbaudāmi, vēl nepilnīgi draudzes locekļi. Metodisti ir neatkarīgi arī no valsts pabalsta. Mums, ciktāl esam kādas zemesbaznīcas locekļi, jāatradinās visas pārējās reliģiskās kopības saukt par sektām. Vai labāk būt brīvbaznīcā vai tautas, resp., valsts baznīcā? Katrai formai pozitīvās un negatīvās puses. Neiztirzādams šo jautājumu tuvāk, Blanke aprobežojās ar atziņu: pēc visām zīmēm spriežot, nākotne pieder brīvbaznīcas formai. Jau kopš diviem gadu simteņiem novērojama valsts baznīcas iziršanas (Auflösung) tendence. Domājams, ka kādreiz visām baznīcām būs jāstāv pašām uz savām kājām. Tās tad būs gluži brīvprātīgas kopības ar misijas baznīcu raksturu.

(Turpmāk vēl.)

Ko angļu žurnals raksta par mūsu baznīcu?*)

Nostiprinoties Latvijas un Igaunijas tautām, līdz ar to tika nostiprinātas abu tautu nacionalās baznīcas. Minētām tautām ir tikusi uzspiesta reliģija, kas bija viņu ģermanu virskungu reliģija — vienalga, vai šie virskungi bija teitoņu bruņinieki, vai Baltijas baroni. Ģermaniem, kas dzīvoja šinīs zemēs, pieņemot Lutera vispārīgos reformācijas principus, pēdējie bija jāpieņem arī zemes iedzimtiem iedzīvotājiem.

Pirms lielā pasaules kara zemes platība, kas tagad ir Latvijas un Igaunijas sastāvdaļas, baznīcas pārvaldes ziņā bija sadalīta trijos apgabalos; Igaunijas dienvidu un Latvijas ziemeļu daļas bija pakļautas vienai jurisdikcijai. Katram apgabalam,

*) Angļu žurnals „The Church Quarterly Review“ (1938. g. oktobra — decembra numurā) pirmā vietā ievietojis rakstu „Latvia and Estonia and their Churches“ (bez paraksta), no kura pasniedzam še otro pusi (pirmā puse īsi attēlo latviešu un igauņu tautas vēsturisko gaitu). Ievietojam to še bez komentāriem, cerībā, ka lasītāji paši ievēros rakstā pielaistās kļūdas un trūkumus. Mūsu nolūks iepazīstināt lasītājus ar to, ko angļi raksta par mūsu baznīcu.

pēc vācu parauga, augstāka virsvara bija ģeneralsuperintendents. Kad lielais pasaules karš bija beidzies, luterāņi tika sadalīti pēc savu nacionālo valstu robežām, tādējādi veidojot arī savas nacionālās baznīcas.

Liekas, ir pareizs pieņēmums, ka luteranisms — vismaz Eiropā — tiecas attīstīties savdabīgi, ja tas ir nacionāla reliģija, atšķirībā no tā attīstības veida, kāds tam ir tad, ja tas ir tikai lokāls. Tas pa daļai ir atkarīgs no tā fakta, ka ar nacionālo reliģiju luterāņi nāk tuvāk lielākam kristietības apvienības un tās nozīmīguma aspektam. Nacionālai baznīcai ir jābūt katoliskai baznīcai miniaturā un tai ir jāpalīdz veicināt katoliskās idejas lielāka cieņa.

Ja saucam kādu baznīcu par nacionālu, tad tāds jēdziens neieslēdz sevī nepieciešamību, ka tai ir jābūt iekārtotai pēc angļu parauga. Tas tikai parāda to, ka tā ir vispārīgi kādas atsevišķas tautas pieņemta reliģija. Tādā kārtā zviedru un somu baznīcas var tikt sauktas par nacionālām, bet tās tomēr savos pamatos ir atšķirīgas. Visi Anglijas baznīcas mēģinājumi un pūles, atjaunot uniju ar luterāņiem, ir notikuši ar Zviedrijas, Somijas un vēl nesen ar Latvijas un Igaunijas luterāņu nacionālām baznīcām.

Attiecībā uz savu darbību un iekšējo kārtību Latvijas un Igaunijas baznīcas ir pilnīgi neatkarīgas no valsts. Tomēr baznīcas ir atzītas ar likumu, un ja tas būtu atrasts par vēlamu, tad būtu iespējams baznīcas likumus izvest civiltiesiskā kārtībā (through the Civil Courts). Lai izdarītu šo atzīšanu, valsts prasa baznīcas satversmes likumam arī valsts piekrišanu. Šī kārtība tiek attiecināta arī uz citām organizētām vienībām. Kā piemērs noder ortodoksā Igaunijas baznīca, kas ir tikusi tā reorganizēta, lai iekļautos nacionālās robežās un prasībās.

Igaunijā luterāņu bīskaps un ortodoksās baznīcas galva ir parlamenta locekļi, tā reprezentējot divas lielākās baznīcas vienības valstī. Lielākā reliģiskā minoritāte Latvijā ir Romas katoļu baznīca kuras locekļi sastāda apmēram 23% no visiem zemes iedzīvotājiem. Igaunijā pie ortodoksās baznīcas pieder apmēram 19% no visiem valsts iedzīvotājiem. Romas katoļu baznīca Latvijā bauda privilēģijas, kas proporcionāli pārsniedz šīs baznīcas locekļu skaitu un nozīmību. Šis stāvoklis izriet

no konkordata, kas tika noslēgts 1922. g. starp Latvijas valdību no vienas un Vatikanu no otras puses. Tanī laikā Latvijai bija jācīnās, lai iegūtu savas neatkarības atzīšanu, un lai veicinātu šo mērķi, tā meklēja atbalstu konkordatā ar Vatikanu. Šādas politiskās akcijas rezultāts ir tas, ka Romas katoļu baznīcai ir bijis jādod zināmas privilēģijas, kuras tā bauda gan pilnīgi nepelnīti.

M ā c ī b a.

Latvijas un Igaunijas baznīcu doktrīnālais stāvoklis ir ļoti tuvs zviedru un somu baznīcu stāvoklim. Diskusijās ar somu baznīcas pārstāvjiem, balstoties uz Lambetas kvadrilaterālu, ir izrādījies, ka visos galvenos doktrīnas jautājumos ir panākta vienošanās. To pašu varētu teikt arī par Igaunijas un Latvijas baznīcām. Luterāņi ir pilnīgi lojali pret ticības apliecībām. Viņi ir pat daudz lojalāki par dažiem mūsu pilsoņiem Anglijas baznīcā.

Augsburgas ticības apliecību nevar uzlūkot par heretisku. Uzsvārs, ko luterāņi liek uz taisnošanu caur ticību — sola gratia, noved viņus pie tā, ka viņi ļoti akcentē un piešķir lielu nozīmi Dieva dotai pestīšanas balvai cilvēkam. Kā konsekvence no tā izriet iemiestošanās doktrīna un salīdzināšana, kurām abām ir pilnīgi centrāla vieta viņu teoloģijā.

S a k r a m e n t i.

Kristības jautājumā luterāņiem ir tādi paši uzskati kā angļiem. Sevišķi uzsver atdzimšanas ideju un nevis atgriešanos. Tas ir piemērs kā luteranisms uzticīgi ir saglabājis katolisko tradīciju. Ir pilnīgi neiespējami vērtēt luterāņu baznīcas ar to pašu mērauklu, kāda tiek pielietota sektantu organizācijām.

Nav šaubu, ka luterāņi ir schizmas stāvoklī, bet tas pats par sevi nav nozīmīgi tagadējā vispārīgā kristietības stāvoklī. Būtu pārdrošība noliegt, ka Anglijas baznīca, ortodoksās baznīcas un Romas katoļu baznīca, neatrastos schizmas stāvoklī. Daudzas luterāņu baznīcas ir saglabājušas lielu daļu tradīcionālās un katoliskās kristietības, un ir nepieciešami atzīt šo ļoti svarīgo faktu.

Latvijas un Igaunijas baznīcas sv. vakarēdiena jautājumā nepieturas pie vienas un tās pašas prakses, kā tas ir parasts Anglijā, kur celebrācijas izdara bieži. Daži pat domā, ka tāda prakse ir atkarīga no sakramenta nozīmības zemāka vērtējumā. Pieredze vairāk gan rāda pretējo. Tas ir tādēļ, ka komuniju ļoti augstu ciena, kādēļ tā arī netiek bieži celebreta. Lielās pilsētu draudzēs parasti eucharistija tiek celebreta katru nedēļu, bet citās draudzēs reiz mēnesī. Ir manama tendence biežāki izdarīt komunijas; ir jācer, ka šis virziens tiks veicināts.

Minētās zemēs sv. vakarēdiena dievkalpojuma sākumā ceremonija ir ļoti pievilcīga. Iesākot dievkalpojumu, visi tie, kas tanī dienā iet pie dievgalda, nāk pie altara un nostājas ap to. Tur viņi noklausas grēku sūdzes uzrunu, vai kādu citu tai radniecīga rakstura uzrunu, kura noslēdzas ar uzaicinājumu komunikātiem izsūdzēt savus grēkus. Tad viņi visi nometas ceļos un saka vispārējas grēku sūdzes vārdus. Grēku sūdzei seko absolucija, kas tiek dota katram komunikatam individuāli; visi komunikāti noslīgst ceļos pie altara un saņem absoluciju no priesteris, kas uzliek katram savu roku. Pēc tam komunikanti atgriežas savās vietās un liturģija tiek turpināta.

Anglim liekas savādi, kad viņš redz to, ka priesteris, kas celebrē, reti pats sevi ieslēdz komunikājā. Iemesls še ir tas, ka priesteris izdarīs komuniju tikai pēc tam, kad viņš būs saņēmis absoluciju kopā ar visiem komunikātiem. Protams, tas nav likums, bet šis paradums atrod plašu pielietojanu.

Šīm baznīcām ir arī privāta grēku sūdze. Tā citās luterāņu baznīcās, kurām ir līdzīga grēku sūdzes prakse, praktiski vairs netiek pielietota. Ir iepriecinoši atrast šinīs organizācijās noteikti lielāku sagatavotību, nekā to atrodam angļu vispārējā lūgšanas grāmatā. Šāds veids dod iespēju daudz vieglāk atdzīvināt praksi. Nav šaubu, ka mūsu laikā ir vispārīga tendence daudz augstāk vērtēt tradicionālo baznīcas praksi šinī jautājumā. Tas nebija Lutera, kas nostājās pret privāto grēka sūdzes praksi; gluži otrādi, luteranisms ne arvien ir bijis uzticīgs Lutera mācībai un praksei.

Konfirmācija šinīs valstīs notiek lielākā vecumā, nekā tas ir Anglijā parasts. Vidējais konfirmandu vecums ir starp 17. un 19. gadu. Konfirmācija ir cieši saistīta ar sv. vakarēdienu.

Konfirmācijas dievkalpojumam seko sv. vakarēdiens, kurā nem dalību jaunie konfirmandi. Igaunijā arī ir likums, ka neviens nevar tikt laulāts baznīcā, kas nav ticis konfirmēts.

Iekārtas jautājums.

Iekārtas jautājumam mūsu attiecībās ar minētām baznīcām ir izšķirēja nozīme. Ceturtais pamatojums sarunām, ko izteic Lambetas Kvadrilaterals, nosaka: „Vēsturiskais episkopats, lokāli piemērots savas administrācijas metodēm, dažādām tautu un iedzīvotāju vajadzībām, kuras ir aicinātas no Dieva Viņa baznīcas kopībā.“ Dr. H. L. Gaudzs (H. L. Gaudge) raksta: „Neviens, kam ir kādas zināšanas par lielām protestantu apvienībām, nevar pieņemt, ka tās būtu tikai atsevišķu ticīgu individu agregāti. Dažas no apvienībām uzrāda korporatīvu dzīvi un ciešu lojalitāti, kas ir stiprāka par to, kāda ir atrodama dažās vēsturiskās baznīcas daļās. Mums nav arī tās jāuzlūko kā tādas, kurām nav nekādas kontinuitātes ar seno baznīcu, tikai tamdēļ vien, ka šo baznīcu priesterībai trūkst apostoliskās autoritātes. Ir ticības un dzīves kontinuitāte, kuru šis trūkums netraucē; tas te ir ļoti svarīgi“ (The Church of England and Reunion, 234. lpp.). Ir arī saprotams, ka, lai gan mēs šīm baznīcām varam ierādīt ļoti cienījamu vietu, tomēr bez vēsturiskā episkopata kopējas iekārtas baznīcas reūnija nekad nevar tikt pilnīgi izvesta.

Līdz lielā pasaules kara beigām, šīs baznīcas ir tikušas pārvaldītas no ģenerālsuperintendentiem, izņemot zviedru laikmetu. Veidojoties nacionalām baznīcām, episkopats vēl reiz tika ieviests kā baznīcu pārvaldes veids. Latvijā luterāņi ir sadalīti divās daļās. Viena daļa sastādas vienīgi no vāciski runājošiem luterāņiem. Viņi veido organizāciju, kas ir pilnīgi atšķirīga kā iekārtas, tā arī pārvaldes ziņā no latviešu luterāņiem. Igaunu baznīcai nav lielas vācu minoritātes un viņiem ir tikai viena organizācija. Vāciskās luterāņu iedzīvotāju daļas galva Latvijā tiek saukts bīskaps, kas gan nav saņēmis bīskapa konsekraciju. Abi pirmie Latvijas un Igaunijas bīskapi tika iesvētīti no Upsalas virsbīskapa Sederblūma un citiem, un tādā veidā apostoliskā sukcesija tika atjaunota abās baznīcās. Luterāņi — vācieši, pamatojoties uz to, ka sveša iejauk-

šanās neesot vēlama, izlietoja šo gadījumu, lai spēcīgi protestētu pret to, ka ir tikuši aicināti ārzemju konsekratori. Konsekvence no visa tā nu bija tāda: kad pirmais Latvijas bīskaps atteicās no sava amata, un kad par viņa pēcnācēju tika ievēlēts ar jaunu tituli amatā Latvijas archibīskaps, tad viņš atļāva sevi ievest amatā bez konsekrācijas, lai neradītu tālākas grūtības. Tagadējais stāvoklis ir tāds, ka Latvijas archibīskaps nav saņēmis regulāro konsekrāciju, turpretim Igaunijas bīskapam ir apostoliskā sukcesija.

Anglijas baznīcas locekļi ļoti nožēlo apstākļus, kas ir veicinājuši lēmumu, kura dēļ ir iznīcināta regulārā iekārta, kāda agrāk ir jau pastāvējusi Latvijas baznīcā. Vērojot darbību pēc kara, liktos, ka baznīcas nolūks ir atjaunot īsto iekārtu, cik ātri vien tas būs iespējams. Ja anglikaņiem ir iespējams palīdzēt šinī lietā, viņi turpinās unijas atjaunošanas darbu, kas ir jau sākts. Anglikaņi dos realu un substānciālu palīdzību galīgai unijai ar svēto katolisko baznīcu, uz kuru viņi raugās nākotnē.

Latvijā, tāpat kā Somijā, katedrales bīskapam (Dean) vajadzības gadījumos ir iespējams izdarīt ordinācijas. Tas ir noticis šad un tad, bet tikai ārkārtējos apstākļos, un ne bieži. Viegli varam iedomāties, ka Latvijā, politisko apstākļu dēļ, ir bijis diezgan daudz vajadzības ordinācijas gadījumu un arī minētā ordinācija ir jāierindo tādu gadījumu skaitā. Šādas irregulāras ordinācijas būtu izslēgtas no Latvijas baznīcas prakses, ja būtu tikusi radīta apmierinoša baznīcas iekārta.

Somijas baznīcā iekārtas jautājums ir jau nokārtots, un, liekas, nav nekādu šķēršļu tam, kamdēļ gan to lai atkal nenokārtotu šinī gadījumā.

Mēs varam cerēt, ka katra palīdzība, kas var tikt sniegta liskās prakses, arī tiks sniegta. Anglijas baznīcai ir savdabīga, šīm baznīcām, lai visā pilnībā tās varētu atgriesties pie kato- un vienīgā iespēja, veicināt un palīdzēt šādām baznīcām realizēt katoliskās baznīcas slavu, lai arī tās nestu savu daļu vienas nedalāmas baznīcas labā. Mēs varam cerēt un lūgt, ka Anglijas baznīca augsti vērtēs šo savu misiju un sekmēs tās iespējamības.

SKOLA UN PEDAGOĢIJA

Māc. **Bernhards Kasars**,
Galvas pilsētas Rīgas Juglas
(6.) pamatskolas pārzinis.

Ticības mācības stunda pamatskolas 6. klasē

Stundas viela — Jānis Huss.

Stundas mērķis — kā degošu lāpu iemest audzēkņu sirdīs vēlēšanos kļūt īstiem cīnītājiem par tām mūžīgām patiesībām, kuras sevī slēpj Kristus evaņģelijs.

Metode — skolotāja stāsts, tēlojums.

Mācības līdzekļi — vecs čechu zīmējums „Jānis Huss“, vēl skati: „Huss Konstances koncilā“ un „Husa nāve“.

Stundas norise.

Atprasījis iepriekšējā stundā izņemto vielu, es pieiešu pie sienas tāpeles un, iepriekš neko nesacijs, uz tās uzrakstīšu:

„Meklē patiesību, klausīles patiesību, mācies patiesību, mīlē patiesību, runā patiesību un aizstāvi patiesību līdz nāvei!“

Tādēļ, ka es iepriekš neko nesacijs, šos vārdus rakstīšu, audzēkņu interese būs kāpināta, tie visi, arī kūtrākie, uzrakstītos vārdus lasīs, tos labi iegaumēs un gaidīs, ko nu es teikšu. Īstā brīdī, kad gaidas būs pietiekoši kāpinātas un teksts labi iegaumēts, es sacīšu:

Jaunie draugi, šodien es gribu jums stāstīt par īstu varoni, par cilvēku, kurš, es zinu jau iepriekš, jums visiem būs mīļš. Es gribu jums stāstīt par vīru, kas runāja reiz uz laudīm šos jaukos vārdus, kurus jūs nu redzat uz sienas tāpeles uzrakstītus. Es gribu jums stāstīt šodien par vīru, kas šos jaukos vārdus ir nevien runājis, bet kas ar visu savu dzīvi šos vārdus ir līdz galam piepildījis — un šī vīra vārds ir (pieiešu pie sienas tāpeles un uzrakstīšu zem iepriekš rakstītā teksta — **Jānis Huss**. Šai vietā es klasei parādīšu arī veco čechu zīmējumu „Jānis Huss“).

Kas bija Jānis Huss? Viņš bija patiesības cīnītājs, viņš cīnījās par tām mūžīgām vērtībām, mūžīgām patiesībām, kurās sevī slēpj mūsu Kunga Jēzus Kristus svētais evaņģēlijs, kā dziļa jūras dzelme sevī slēpj jo dārgas pērles. Viņš gribēja lai šīm pērlēm — Jēzus Kristus dzīvam vārdam neatņem viņa īsto mirdzumu, viņš cīnījās par to, lai šīs dārgās pērles mirgotu īstā, neviltotā spožumā, īstā pirmatnējā mirdzumā, un lai šo pērļu kaisītāji — Jēzus Kristus dzīvā vārda sludinātāji arī paši būtu patiesi šo viņa svēto vārdu cienīgi sargātāji un glabātāji. Viņš, visā savā dzīvē centās šķirt patieso no nepatiesā, īsto no neīstā, to kas labs, no ļaunā — tā tad daiļo no nedaiļā, jo tikai labais ir patiesi daiļš, kā to saprata mūsu senči jau sirmā senatnē, kā to sākam no jauna nu atkal saprast arī mēs, un tāpēc, es zinu, jaunie draugi, šis cīnītājs jums ir mīļš, jo jūs it visi tiecaties pēc labā, daiļā. Jūs esat tie, kas nesīs gaišākas dienas mūsu mīļai Latvijai un visai cilvēcei ar savu sirds degsmi visam, kas labs, jā, tāpat kā mazie gāju putni uz saviem maziem spārniņiem ikgadus no tāliem, saules apmirdzētiem krastiem atnes mums saulaino pavasari.

Patiesība, jā — kas ir patiesība? — tā jautāja reiz, kā jūs to jau zināt, Poncijs Pilāts Jēzum Kristus, kad viņa ciešanu stunda bija tuvu. Pilāts nezināja atbildes šim jautājumam — kas ir patiesība? Pieaugušie bieži vien vairs nezina, kas ir patiesība, jo dažādi šo skaisto vārdu var tulkot. Kas vienam šķiet patiess, otram nepatiess, vai pat smaga pārestība. Ne par velti Pilāts Kristus jautāja — kas ir patiesība? Viņš to nezināja, pieaugušie dažkārt to vairs nezina, jo viņu sirdis nav vairs tik jūtīgas, bet jūs, bērni, to zināt. Jūsu sirdis ir kā sidraba zvani, tās gaiši skan līdzīvisam daiļam, patiesam, un jūs no visas sirds arī pēc tā tiecaties, turpretim ļaunums jo smagi jūs skar. Tādēļ arī Jēzus Kristus pie augušiem saka: „Ja jūs netapsiet kā bērni, tad jūs debesu valstībā nenāksiet.“

Ja nu tava sirds, mans mazais draugs, ir kā tāds gaiši skanošs sidraba zvans, atsaucīga visam labam un daiļam, tad arī centies visu savu mūžu to tādu labu, daiļu paglabāt, lai viņa aizvien tev sacītu, kas labs, kas ļauns, kas patiess, kas nepatiess, ka tev nebūtu savu dzīves ceļu ejot nekad jājautā — kas ir patiesība? lai jums vieglāk būtu savas sirdis tīras un

šīstas saglabāt, es izvēlējos šodien šo stāstu par Jāni Husu, ar kļu v vēlēšanos, lai jūs savas dzīves tumšākos brīžos aizvien viņu atceraties — viņu lielo bērnu, kas tik ļoti mīlēja patiesību.

Jānis Huss — kas viņš bijis? Es sacīju — varonis. Varoņi jau cīnās kaujas laukā. Jānis Huss nav karavīrs, kas cīnās ar spožu šķēpu, un tomēr viņš ir īsts varonis, jo ne visas cīņas izcīnamas kara laukā, un ne saulē mirdzošais tērauda šķēps vien ir cīņai ass, vēl asāki un mirdzošāki ir gara šķēpi, ar kuriem izcīnīts ne viens vien sīvs cīniņš. Vissīvākās cīņas dažkārt top izcīnītas tur, kur neatskan neviena kaujas taure, un pēc šīm jo smagām cīņām varonis ne katru reizi saņem goda zīmi, vai vaiņagu, vītu no ozola zariem, bet gan nereti nievas, zaimus vai pat moku pilnu, pazemojošu nāvi. Tomēr šī nāve nav pazemojoša nāve — tā tas liekas tikai tā laika ļaudīm, kad varonis dzīvo. Šāda nāve nereti ir labāka, gaišāka laikmeta sākums un vēlāk visi ļaudis mirušo varoni pielūdz kā svētu, jo cīņas ko izcīna ar mirdzošiem gara šķēpiem nes visai cilvēcei nevis postu, bet gan jo lielu svētību.

Pašu sīvāko no šīm cīņām ir izcīnījis mūsu Kungs Jēzus Kristus. Viņš atdeva par mums savu dzīvību, lai mēs no mūžīgās tumsas varas būtu pestīti. Jānis Huss iet viņa pēdās — viņš ir īsts kristietis.

Kāda ir bijusi Husa bērība — saulaina, gaiša? Nē, viņš dzimst trūkumā, nabadzīga zemnieka mājās ir kārts viņa šūpulis Čehijā, Dienvidbohemijā. Huss pazīst trūkumu. Pats par sevi viņš stāsta: „Kad es biju izbadojies, mazs skolnieks, kas iztaisīja pats sev karoti no maizes rieciena, tad es ēdu savus zirņus, tiekams apēdu arī karoti.“ Te lieku reizi mēs redzam, ka trūkums nav nelaime, drīzāk tad jau laime, jo patiesi daudz lielu vīru ir auguši trūkumā, un tomēr trūkums nav tos pazudinājis, bet gan dzīves cīņai tikai norūdijs un viņu vēlākā dzīvē tiem nesis jo lielu svētību. Trūkums, jaunie draugi, lai jūs neizbiedē jūsu saulainās gaitās pretī jūsu iecerētam gaišam nākotnes rītam.

Vidusskolu un universitāti Huss apmeklēja Prāgā. Arī te viņu pavada trūkums. Viņš pelna sev pārtiku ar dziedāšanu un kalpo baznīcās, bet nereti viņš cieš arī badu. Tam, kas ar

visu savu būtību cenšas sniegt augstākas, garīgas vērtības, tam ne vienu reizi vien jāpaliek bez dienišķas maizes, kura arī prasa, lai to pelna ar sviedriem vaigā. Tā bija arī ar Husu, tā ir bijis ar daudziem gara darbiniekiem un nevien citās zemēs, bet arī pie mums mūsu zemē — tādēļ jo slavinama ir mūsu tagadējās valdības gādība par mūsu studejošo jaunatni un izcilākiem gara darbiniekiem, kuri, saņemdami lielākus pabalstus, nu pilnīgi var nodoties savam radošam darbam.

Huss bija patiesi centīgs un apdāvināts jauneklis. Sekmīgi viņš beidza universitāti, dabūja filozofijas maģistra gradu un drīz vien jau lasīja lekcijas filozofijas fakultatē. Vēlāk viņš top profesors, tad rektors tanī pat universitatē. (Ja skolēniem kāds no pēdējos divi teikumos minētiem vārdiem būs nesaprotams, paskaidrošu to tuvāk.)

Huss tapa svētīts arī par priesteri. Kā priesteris viņš aizvien ar jo lielu nopietnību raudzījās uz tiem pienākumiem, kurus tam uzlika atbildīgais priesteram amats. Visu savu dzīvi viņš centās ar šiem pienākumiem saskaņot, jo viņš gribēja būt savā sirdī un visā savā dzīvē patiess. To pašu viņš prasīja arī no citiem. Viņš vēroja, vai garīdznieki paši dzīvo tā, kā viņi ļaudīm māca dzīvot, svēti un nenoziedzīgi.

Stingrs būdams pret sevi, viņš prasīja arī neizlaidību no citiem. Bet kāda tanī laikā bija garīdzniecība un vispār katoļu baznīca, to jūs jau dzirdējāt iepriekšējās stundās, kad pieminēju arī krietno cīnītāju Džonu Viklifu. Priesteri un mūķi tanī laikā vairāk domāja par to, kā pavairot savus ienākumus, pamezdami novārtā savu tiešo pienākumu — ļaužu dvēseļu kopšanu.

Huss saprata, ka ilgāk tā nevar vairs iet. Viņa bērna sirds, kuru tas savās krūtīs bija šķīstu un tīru saglabājis, nu skanēja kā dzidrs sidraba zvans un vēstīja, ka briesmas ir tuvu. Viņa sirds iedegās gaišās liesmās, un viņš pats bija gatavs, ja vajadzīgs, arī līdzī sadegt, lai lielā ugunskurā sadegtu viss netīrais, ļaunais un atjaunotā kristīgā baznīca paceltos senā mirdzumā un daiļumā, tādā daiļumā un mirdzumā, kādu to reiz garā skatīja mūsu Kungs un Pestītājs. Viņš bija gatavs cīnīties par to, lai Kristus svētie vārdi, kas mūžīgā laika straumē mirdz kā brīnišķas pērles, atkal kristu cilvēku sirdīs

senā neviltotā mirdzumā un dzidrumā, kā mirdzošas rasas pērles krīt iztvīkušos ziedos...

Toreiz katoļu baznīcas vara, kā jūs to jau zināt, bija ļoti liela un uzstājies pret to bija bīstami, var teikt pat, tīrais neprāts. Un tomēr Husu nebaidīja nākotnes drūmās izredzes, viņš saprata, ka savu personīgo labklājību viņš nedrīkst stādīt augstāk par visas cilvēces labumu, viņš bija sapratis Jēzus Kristus vārdus: „Patiesi, patiesi es jums saku, ja kviešu grauds neiekrīt zemē un nemirst, viņš paliek viens, bet ja viņš mirst, tas nes daudz augļus.“ Viņš bija sapratis, ka zaudēdams savu dzīvību Kristus svēto vārdu dēļ, viņš to paglabās mūžīgai dzīvei. Viņš juta, ka viņam ir jāziedo sava dzīvība, lai daudzi sekotu tiem mērķiem, par kuriem viņš būs gājis nāvē. Un viņš bija pareizi visu izpratis, jo patiesi tiem ideāliem par kuriem viņš cīnījās, pēc viņa nāves sekoja daudzi, nosaukdami sevi, pat viņa vārdā par husiešiem.

Huss pie tam bija nevien reliģisks varonis, viņš bija arī nacionāls varonis. Viņš cīnījās reizē divi frontēs, tādēļ laikam viņš tik dziļi saviļņoja visplašākās tautas aprindas. Huss cīnījās arī pret vācu ietekmi čehu tautas dzīvē, iestādēs, bet jo sevišķi baznīcās. Viņam nepatika, ka vācu priesteri, kuri neprata čehu valodu bija atbildīgos baznīcas amatos. Kādreiz sprediķojot viņš sacīja: „Vai var pielaist ka čechs, neprazdams vācu valodu, būtu mācītājs jeb bīskaps Vācijā? Patiesi, viņu turētu tur par to, kas ganāmpulkam būtu mēms suns, kas nevar riet. Un tik pat labs mums ir vācietis.“

Gan Husam arī bija draugi un domu biedri, bet tie viņu nevarēja līdz galam pasargāt no ļaunuma, kuru tam bija jāizcieš kā atribību par to, ka viņš uzdrošinājās runāt un cīnīties par patiesību. Par Husu ienāca sūdzības virsbīskapam. Tas sāka ierobežot Husa sprediķus, vēlāk viņam pavisam aizliedza sprediķot. Bet Huss sprediķoja joprojam. Virsbīskaps un vēlāk arī pāvests Romā to nolādēja, tomēr Huss vēl pēc tam jo dedzīgi sprediķoja pret jau minētām grēku atļaidēm, kuras bija pārķamas par naudu. Izraidīts no Bētlēmes baznīcīņas un nolādēts, Huss nerimās, bet sprediķoja jo dedzīgi Dienvidbohēmijā zem klajām debesīm un zaļām liepām. Viņā klausījās aizvien jo lieli ļaužu pulki. Bet tas ilgi tā ne-

turpinājās. Vācu ķeizars Zigismunds bija ierosinājis Konstances koncilu, uz kuru aicināja arī Husu. Huss, zinādams, ka viņa lieta taisna, droši devās turp, cerēdams savu lietu augstās sapulces priekšā jo sekmīgi aizstāvēt. Pie tam pats ķeizars bija apsolijs viņam savu aizsardzību. Bet koncilā notika citādi, kā Huss to bija domājis. Aklā naidā pret cīnītāju, Husa aizvainotā tā laika augstākā garīdzniecība apsūdzēja Husu par maldu mācību sludinātāju, lasīja viņam sagrozītus izvilkumus no viņa rakstiem un prasīja lai viņš savu maldu mācību atsauc. Huss sacīja: „Es esmu gatavs pazemīgi atsaukt katru uzskatu, kuru man pierādīs par maldīgu pēc svētiem rakstiem.“ Koncils, protams, nekādas nepareizības Husam nevarēja pierādīt, tikai atkārtoti no viņa prasīja, vēlāk pat arī pats ķeizars, lai viņš atsauc savu mācību un atzīst savu vainu. Tad Huss teica: „Es lūdzu Dieva dēļ nespīst mani melot un atteikties ar zvērstu no mācībām, kas nekad nav bijušas manā sirdī!“ Neiecietība pret Husu koncilā bija jo liela, kāds acu liecinieks stāsta: „Kad viņš mēģināja runāt, viņu pārtrauca, un kad viņš cieta klusu, tad sacēlās kliegšana, ka viņš atzīstot savu vainu.“

Tā kā Huss palika nelokams, savā sirdī cieti apņēmies sekot paša vārdiem un aizstāvēt patiesību līdz nāvei, tad koncils nolēma viņu kā maldu mācību sludinātāju dzīvu sadedzināt uz sārta. Arī ķeizars Husu vairs neaizstāvēja, jo Huss nebija paklausījis viņa padomam piekāpties koncila priekšā, pie tam koncils viņam paskaidroja, ka ķecerim dots solījums nav jātur.

Husa liktenis bija izšķirts. Savas dzīves pēdējās dienās viņš izturējās kā īsts varonis. Kad tiesneši sacīja drūmos vārdus: „Baznīcai vairs nav nekas ar tevi darams, viņa nodod tavu miesu laicīgai varai un tavu dvēseli velnam,“ Huss teica: „Es nododu to mīļajam Kungam Jēzum Kristus.“ Kapsētā, citādi, kā Huss to bija domājis. Aklā naidā pret cīnītāju, Husa apmēram 1000 apbruņotu vīru pavadībā aizveda uz soda vietu ārpus pilsētas mūriem. Tur viņu piesēja pie staba un apkrāva ar malku līdz smakram. Kāda vecīte, gribēdama izdarīt Dievam patīkamu darbu, pienesa arī savu žagaru klēpīti, lai Husa

sārts būtu lielāks. To redzēdams, Huss izsaucies: „Ak svētā vientiesība!“

Iekams pielaida sārtam uguni, Husu vēl skubināja atsaukt maldu mācības un tā glābt savu dzīvību, bet Huss to nedarija, viņš paceldams savas acis uz debesīm teica stiprā balsī: „Dievs ir mans liecinieks, ka es nekad neesmu mācijis un sludinājis to, par ko viltīgi liecinieki mani apvainojuši. Mans galvenais nolūks manos sprediķos un visos manos darbos un rakstos bija atgriezt cilvēkus no grēka. Evaņģelija patiesībā, ko es esmu rakstījis, mācijis un sludinājis, es miršu šodien ar prieku.“ Kad aizdedzināja sārtu, viņš dziedāja skaņi kādu garīgu dziesmu, līdz liesmas iesitās viņam sejā un nosmacēja to. Sārta pelnus izkaisīja Reinas upē. Tā mira varonis Jānis Huss, kam evaņģelija mūžīgās patiesības bija svētākas par visu, svētākas un vairāk vērtas pat par viņa paša dzīvību. (Šai vietā parādīšu audzēkņiem divi pārējos skatus „Huss Konstances koncilā“ un „Husa nāve.“)

Stundas noslēgumā sacīšu:

Mīlais jaunais draugs!

Ja tavs dzīves ceļš tevi tomēr kādreiz ievestu it kā tumsā, tad atceries šo agro rīta stundu, kad saules gan laukā maz, jo smagi sniega debeši aizsedz viņas gaišo vaigu, bet tad atceries to sauli, kas šai stundā atmirdzēja tavā sirdī, kad tu klausījies manā stāstā par Jāni Husu. Atceries tad to mirkli, kad tava sirds sāka skanēt kā tikko izliets sidraba zvans, klausoties, ka Jānis Huss ir palicis uzticīgs patiesībai līdz pat savai nāvei. Atceries tad to mirkli, kad tu varbūt klusi sevī šodien solījies, ka to mūžīgo patiesību dēļ, kuras kā dārgas pērles sevī slēpj Jēzus Kristus gaišais evaņģelijs, un tāpat arī savas tēvzemes dēļ, ja liktenis to no tevis kādreiz prasīs, tu būsi gatavs varoņa nāvē mirt tāpat kā reiz mira varonis Jānis Huss!

GRĀMATU APSKATS

L. Adamovičs — **Latviskums mūsu dievkalpojumos.** Latvijas vidusskolu skolotāju kooperatīva izdevumā, 1939., 144. lpp.

Šī grāmata satur pagājušā gadā „Svētdienas Rītā“ iespiestus rakstus, tikai „nedaudz pārkārtotā un papildinātā veidā“. Autors vēlas atbildēt „ar vajadzīgiem vēsturiskajiem atskatiem, principālām pārdomām un praktisku priekšlikumu meklējumiem uz diviem jautājumiem: 1) ciktāl mēs jau esam tikuši uz priekšu latvisku dievkalpojumu veidošanā, un 2) kas mums vēl jā-dara, lai mūsu dievkalpojumu latviskums varētu izpausties pilnā mērā (8.) Sekojot šim nodomam, autors vispirms aplūko evaņģeliska dievkalpojuma būtes, satura un tautiskumu jautājumu, izteicot atziņu, ka evaņģeliska dievkalpojuma būtiskais kodols nav nacionāls, bet vispārcilvēcisks, un ka tas var attīstīties un dzīvot tikai tautiskā čaulā, kur tautas valoda un izteiksme, tautas muzika, glezniecība, tēlniecība un celtniecība stājas nacionālās kristietības kalpībā un veido nacionālu kultu (16.—18.). Autors ar to vēl reizi īsi un skaidri ir formulējis pareizo principālo nostāju šinī problematikā, ko jau agrāk atzinuši un izteikuši citi domātāji par nacionālas baznīcas lietām, kā, piemēram, prof. V. Maldonis. Tādēļ varam sacīt, ka paša pirmā jautājuma atrisinājumā autors neko jaunu vairs neienes, bet gan tanī viņš nostājas uz tā paša pareizā ceļa, uz kura stāv citi ar līdzīgām atziņām. Otrais jautājums, kam piegriežas autors, ir par dievkalpojuma reformu prasībām vispār. Še galvenā kārtā autors kritizē V. Sanderu uzskatus viņa rakstā „Par liturģijas reformēšanas jautājumu“ (Ceļš, 1935.) un dibināti pārmet viņam necienību pret vēsturi un vēsturiskās attīstības gaitas neievērošanu (27.), kristietības būtes neievērošanu savos reformu priekšlikumos (29.), un neskaidriību liturģijas elementu formulējumos (31.). Izlasījuši šo kritiku, mums jāatzīst, ka taisnība ir Adamoviča pusē; tomēr vai nav nodarīta maza netaisnība V. Sanderam, ja autors izceļ tikai kritizējamo vielu un plašāk neizceļ tos viņa domu gājienu, pret ko autoram nav nekā ko iebilst (26.), un kam arī ir principiāls raksturs.

Atsevišķi autors aplūko prasības pēc dievkalpojuma laikmetiskuma un tautiskuma. Še izteikta vērtīga atziņa, ka „latviešu evaņģeliskajam dievkalpojumam jānes noteikta latviska un laikmetiska seja... un draudzēm arī jājūt un jāapziņina, ka dievkalpojumā uz tām nerunā seno pagājušo, pārdzīvoto laiku balss, bet ka dievkalpojums ir viņu tagadējās dzīves parādība, vadītājs tagadnes laikmeta reliģiskās tikumiskās dzīves izkopšanā par svētību visai tautai“ (45.). Šo deklarāciju var parakstīt ikviens, kam rūp latviešu tautas baznīcas lietas. Autors šinī nodaļā kritizē kā Jāni Sanderu un dēlu Visvaldu, tā H. Biezo. Jāpiebilst, ka H. Biezā raksta kritikā autors dažās vietās pārprot šo rakstu; un apgalvojumi, kas še tiek izteikti, nav bez iekšēja sprieguma, radot pretrunību (trīs ārstus apzīmē par „ārpusē stāvošiem“ (40.), ja autors cīnas par tautas baznīcu, tad grūti saprotami,

kāpēc šos ārstus viņš nostāda ārpus tautas baznīcas, kurā ietilpst visi), un vedot pie svarīga reliģijas uzdevuma noliegšanas (42.), (laikmeta satraukta cilvēka dvēseles mierināšana ir medicīnas un ne reliģijas lieta, vai to nemāca psihoterapija, dvēseļu kopšana?). Saprotams, ka nevar atzīt prasību pēc klusuma brīžiem mistikas dēļ, un šinī ziņā autora argumentācija ir pieņemama. Bet kas attiecas vispāri uz klusuma brīžiem, tad autors nav tos principiāli iztirzājis, un vispusīgi noskaidrojis to vietu dievkalpojumā. Šķiet, šē autors izteic savu subjektīvo viedokli un izjūtu, ko pats viņš pie citiem reformu prasītājiem atzīst par negatīvu viedokli (20.). Tomēr varam pieslieties autora domām, ka šē „ieteicama drīzāk atturība, nekā pārsteidzīga centība“ (43.).

Ceturrtā nodaļa iztirzā kristīgā kulta latviskuma problēmu. Te autors deklarē: „Mēs gribam, lai latviskais dievkalpojums dotu mums pilnā mērā visu to pašu, ko apzinīgs kristietis mēdz prasīt un gaidīt no dievkalpojuma, bet lai tas izveidotos tā, kā tas noder vislabāk mums latviešiem un dotu savu svētību arī mūsu latvietībai“ (52.). Par ļoti dibinātu uzskatāma latviska dievkalpojuma prasība pēc latviskā svētnieka (46.).

Tālāk autors aplūko baznīcas valodas jautājumu, latviskuma problēmu evaņģēliskajā liturģijā un dievkalpojumu veidos un latvisku mākslu lomu dievkalpojumu latviskošanā. Viņš prasa pareizas korektas latviešu valodas lietošanu baznīcas vajadzībām, reliģiskos rakstos un runās, mācībā un dievkalpojumā, un tāpat precīzas latviskās baznīcas terminoloģijas radīšanu un sankcionēšanu (69.); tāpat izceļ latvisko mākslu lomu dievkalpojumā.

Ar interesi lasamas pārdomas par latviskiem sprediķiem un latviskām baznīcas dziesmām. No šē izteiktām domām negribētu piekrist tām, ka A. Brieža dziesma „Tin, māmiņ, dzijas kamolīti“ neder ne par kristību, ne par draudzes dievkalpojuma dziesmu, jo ir tikpat kā bez reliģiska satura (137.). Jāpiebilst, ka dziesmā ir tomēr vairāk reliģiskā satura kā ar autora spriedumu „tikpat kā bez“ ir izteikts, un pie tam šī dziesma savienojumā ar melodiju paceļ akta dalībnieku kristīgu sirds noskaņojumu, kā tas daudzos gadījumos ir pieredzēts un atzinīgi novērtēts. Tā tomēr atrod ceļu uz kristīga cilvēka sirdi.

Savu grāmatu prof. L. Adamovičs nobeidz ar sešiem priekšlikumiem. Pirmā priekšlikumā autors atzīst vispārīgu dievkalpojuma reformu prasības par lielā mērā diezgan maz motivētām un samērā nesvarīgām mūsu baznīcas dzīvē. Šis spriedums ir par daudz vispārināts. Dažas prasības, kā, piem., pēc mistiskā momenta uzsveršanas dievkalpojumos, klusuma brīža vai brīžiem, valsts svētku dievkalpojuma krāšņāka tērpa un tamlīdzīgi, dažās draudzēs ir ar sekmēm realizētas, un draudzes šos realizējumus uzņēmušas ar lielām simpatijām (īpaši sveču dievkalpojumus, un vakardievkalpojumus tumšā baznīcā, saistītus ar klusuma brīžiem). Konkrēti pirmais priekšlikums ieteic visus jauninājumus papriekš izmēģināt blakus dievkalpojumos un galvenā dievkalpojuma saturu un gaitu atstāt pēc iespējas negrozītu un izkopt tajos dziļāku celsmes garu un ielikt tam bagātīgāku un

pilnvērtīgāku saturu. Šī priekšlikuma pirmā daļa ir saprotama un tas būtu ievērojams, cik tālu iet runa par iepriekšēju izmēģināšanu. Tā otrā daļa nekādu jaunu atziņu nedod, kā vienīgi par jaunu atgādina mācītāja svarīgo uzdevumu pret dievkalpojumu. Ja autors domā šē vairāk par parasto mācītāja uzdevumu, dot dievkalpojumam dziļāku celmes garu un pilnvērtīgāku saturu, tad šē autora doma nav skaidri vēl izteikta.

Otrs priekšlikums prasa ievērot latviskumu dievkalpojumu valodā un baznīcas terminoloģijā, aģendas rūpīgu revīziju, tiecoties uz valodas gludumu un skaidrību. Trešais priekšlikums prasa baznīcu celtniecībā un izgreznošanā ar mākslas darbiem ievērot latviskuma un latviska stila prasības. Ceturtais priekšlikums prasa latviskai baznīcas dzejai un muzikai stingras mērauklas pielikšanu, labām latviešu baznīcas dziesmām gādāt labu latvisku skaņražu muziku. Tie visi ir vērtīgi priekšlikumi un dzīvē katrā ziņā realizējami.

Piektais priekšlikums formulē vispārēju principu: „Latvijas evaņģeliskās baznīcas latviskumam jāizveidojas vispārīgās evaņģeliskās kristietības ietverē, nezaudējot neko no tās būtiskā satura. Latvisks dievkalpojums ir kalpošana tautai un valstij“. Šis princips būs visiem skaidrs, un neviens evaņģeliski kristīgs latvietis nebūs pret to. Jāpasvītro ar gandarijumu, ka L. Adamovičs nerunā šē par Latvijas evaņģeliski-luterisko baznīcu, bet gan par Latvijas evaņģelisko baznīcu (tāpat ne par ev.-lūt. kristietību, bet gan par evaņģelisko kristietību). Būtu laiks oficiāli pieņemt šādus apzīmējumus.

Pēdējais priekšlikums skar mācītāju, prasot no viņa, lai tas sakļotes Latvijas un latviešu tautas kulturas augsnā, jo tad „viņš, darbotamies savā draudzē Dieva un Jēzus Kristus kalpībā, atradīs pareizu pieeju kristīgo latviešu ticības un tikumības dzīves jautājumiem un taps par latviskas kristietības līdzveidotāju“ (144.).

Gala novērtējumā jāatzīst, ka grāmata dod labu, pārskatamu atbildi uz autora pirmo jautājumu: „cik tāl mēs jau esam tikuši uz priekšu latvisku dievkalpojumu veidošanā“ (8.). Bet vai autors ir atbildējis pilnīgi un pareizi uz otro jautājumu: „kas mums vēl jādara, lai mūsu dievkalpojumu latviskums varētu izpausties pilnā mērā“, to rādīs tikai nākotne. Latvijas evaņģeliskās baznīcas tālākā vēsturiskā attīstība. Alb. Freijs.

Straupes baznīca un draudze. Materialu kopoņums sakarā ar baznīcas 675 gadu jubileju. Sakopojis māc. Edg. Lange. 1938. J. Paucīša apgāds, Limbažos. 120. lpp.

Kristīgā ticība Straupē sāka sludināt jau ap 1206. g., tad kristīti ļaudis un celta arī pirmā baznīca. Tā tad 782 g. pagājuši, kamēr Straupē ir sludināta kristīgā ticība. Tādēļ šī draudze jāuzskata par vienu no vecākām draudzēm Latvijā. Pēc dažiem gadiem jau igauņi noposta jauno baznīcu. 1263. g. celta Straupes pils līdz ar tagadējo baznīcu; tā tad tagadējā baznīca ir 675 gadu veca.

Straupe — mūsu baznīcas vēstures senatnē pazīstama vieta, pārdzīvojusi daudzus un dažādus notikumus. No šē aplūkojamās grāmatas da-

būjam zināt, ka pirmais latviešu mācītājs Straupē bijis Jānis Kapuns (1621—40.). Dabūjam arī zināt par ticības dedzību Brāļu draudzes laikmetā un arī par latviešiem, kas 19. gadu simtenī pārgājuši pareizticībā. Māc. Sokolovska laikā Straupes draudzē valdījusi liela rosība. Pasaules karš un revolūcija Straupes draudzei nav sitis lielus robus; pēc kara no baznīcas atkrituši apmēram 4%. Tagad draudzes stāvoklis ir labs, jāsaka, laikam gan pateicoties tagadējā mācītāja rosībai. Ne tikai materialais stāvoklis labs, bet iepriecinošu skatu rāda arī garīgais stāvoklis. Svētdienas skolu uz laukiem noorganizēt ir ļoti grūti, bet Straupē tā pastāv kādās astoņās vietās ar ievērojamu bērnu skaitu (1935. — 148, 1936. — 120).

Autors visur ir centies sniegt attiecīgus vēstures materialus, bet savos paskaidrojumos ir bijis pārāk skops. Valoda dažā vietā it kā aprauta. Arī 1905. nemieri, kas skāruši Straupi, pieminēti ļoti īsi. 101. lpp. autors aizrāda, ka 1906. g. skolotājs Seskis aizbēdzis, bet kāpēc īsti, tuvāk nepaskaidro. Tāpat Latvijas un arī kara un revolūcijas laiki varēja būt plašāki aplūkoti. Autors piemin arī ķildas ar māc. Blumentālu (78.), bet tuvāki neko nemin. Grāmatā ir ļoti daudz protokolu izrakstu ko varēja sniegt īsāki, tikai kopsavilkumā. Tāpat gari ir pērminderu un baznīcas priekšniecības saraksti.

Lasītājs būtu vēlējies, kaut autors pats vairāk būtu runājis, nevis tikai materiāliem vien licis runāt. Ievadā arī viņš aizrāda uz darba grūtībām, kas neļāvušas daudzus robus aizpildīt, tāpat arī, ka darbs bijis jāsteidz, jo baznīcas jubileja tuvojusies. Tamdēļ arī savu darbu viņš nosaucis ne par vēsturi, bet tikai par materialu kopoju. Grāmata šo nosaukumu arī attaisno.

Grāmata iespiesta uz diezgan laba papīra ar vajadzīgām ilustrācijām

V. Dūnis.

Pieci gadi. 1934. — 15. V — 1939. Redaktori R. Bērziņš-Valdēss un S. Vidbergs. Izdevis Pagalms, 238. lpp.

Šis grāmatas ievadā ir sacīts, ka tās uzdevums ir „lielos vilcienos rādīt piecos gados nostaiģāto ceļu un dzīves jauno strukturu, rādīt šī laikmeta dinamisku attīstību un plašā vērienā tverta darba sasniegumus — ne tik vien materialas dabas, bet arī kulturas dzīves sasniegumus“. Tālāk vēl sacīts: „Grāmata būs savu mērķi sasniegusi, ja palīdzēs lasītājam izprast jaunā laikmeta būtību, izprast sakarību starp cēloņiem un sasniegumiem, palīdzēs gūt lasītājam pārskatu par parādību kopsakarību.“ Izlasījuši grāmatu un pārskatījuši tās daudzās ilustrācijas, kas apvienotas ar statistiskām liknēm, mums jāatzīst, ka grāmata sprauto mērķi pilnā mērā attaisno. Tā patiesi skaidri parāda mūsu sasniegumus vienotās Latvijas laikā.

Grāmatu ievada izvilcumi no valdības manifesta 1934. g. 16. maijā. Tad tiek sniegti izvilcumi no Prezidenta Kārļa Ulmaņa runām, kas spļgti vārdos iemieso jaunā laika garu un aptver visu mūsu tautas dzīvi, tās saimniecisko un garīgo kulturu. Atsevišķus rakstus rakstījuši prof. L. Adamovičs par „Izglītības un kulturas veicināšanas darbu“, prof. F. Balodis par

„Senatnes pieminekļu aizsardzības, vākšanas un pētišanas darbiem“, A. Zalts par „Centieniem un sasniegumiem nacionālā saimniecībā“, inž. P. Stakle par „Ķeguma spēka staciju“, prof. P. Starcs par „Lauksaimniecību“; bez tam daudzi informatīvi raksti bez parakstiem raksturo sasniegumus visās mūsu dzīves nozarēs, izņemot tikai to, kam sakars ar reliģiju un baznīcu. Lasītājam paceļas jautājumi: vai baznīcas dzīvē nekas nav darīts pagājušos piecos gados, vai neviena jauna baznīca nav uzcelta un tamlīdzīgi.

Šī grāmata ir ļoti vērtīgs izdevums, un tā ieteicama katram iegādāties. Skaitļi, burti un attēli nemaldīgi rāda piepildamies Prezidenta Kārļa Ulmaņa deklarāciju: „Tikai vienota tauta savā brīvā un neatkarīgā valstī var droši iet ceļu, kas ved uz priekšu, kas ved uz augšu, iet ceļu, pa kuru stāigājot dienas darbi savijas ar mūžības darbiem.“ Alb. F.

Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

Baznīcas Virsvaldes izdevumā:

1. **Evangelija gaismā.** Rakstu krājums veltīts Latvijas ev.-lut. baznīcas archibīskapa Teodora Grīnberga 40 gadu mācītāju darbības atcerei. Sakopojis prof. V. Maldonis. Krājuma 224 lapas pusēs ietelp divas daļas. Pirmā aplūko T. Grīnberga dzīvi un darbu, un tai apceres devuši: V. Maldonis, J. Rezevskis, V. Rozenieks, E. Ķiploks, J. Kangars, A. Jaunzemis, G. Šaurums, E. Stange, K. Irbe, A. Mačulans un L. Bērziņš. Otrā daļa aptver teoloģisko rakstu velti, un šie rakstījuši L. Adamovičs par Latviešu ieaugšanu kristietībā, K. Kundziņš par Kristīgu atziņu ieskaņām nekristīgās reliģijās, V. Maldonis par Grēku piedošanu — grēku nepieņemšanu, J. Rezevskis par Ticības taisnošanas nozīmi mūsu dienās, E. Zicāns par Pamatakmeni Sijanā, A. Freijs par konfirmandu iesvētīšanās motīviem, E. Rumba par Sprediķa uzdevumiem un sagatavošanu, F. Treu's par Baznīcas jēdzienu Vecajā Derībā.

Valtera un Rapas izdevumā:

1. Fr. Bārda — **Kopotī raksti.** Pētera Ērmaņa redakcijā. Trešais sējums. 430 lpp. Šis sējums satur vispirms „Dziesmas un lūgšanas Dzīvības Kokam“, kas iznāca 1922. gadā un līdz 1938. gadam piedzīvoja sešus izdevumus. Šim dzeju krājumam pievienots „Pielikums“, kurā pirmo reizi iespiesti seši dzeju fragmenti un dzejas, kas ņemti no dzejnieku atstātiem rokrakstiem. Reliģiskā ziņā zīmīgs no tiem ir dzejolis „Ak lielais, svētais Dzīvības koks“ (327.). Sējumu noslēdz dzejnieka četri dramatiskie darbi.

2. Ed. Virza — **Kopotī raksti.** Otrais sējums. 340 lpp. Virzas dzejas šie kopotas zem šādiem nodaļu virsrakstiem — Latvijai, Kurzemei, Francijai, Sevī, Eross, Miers, Skaidrība. Zem pēdējā virsraksta ietilpināts 1927. gadā izdotais krājums ar tādu pašu virsrakstu, tikai ar dažiem papildinājumiem un labojumiem.

Latvijas Vidusskolu skolotāju kooperatīva izdevumā:

1. Valda Zariņa — **Mūža pavediens**. Pasaka 3 cēlienos. 32 lpp. Pasakas pamatdomu izteic trīs Laimiņas: „Cilvēka mūža pavediens ir darbs — pie tā jāpieron no mazām dienām. Tad neviens darbs nebūs par grūtu. ... Šoreiz mēs tev palīdzēsim, bet zini, ka tikai pasakās mūža pavedienu var atrast vienā naktī, — dzīvē tas ir citādi... Kas bērnībā nav iemācīts, tas jāmācās vēlāk, un tad tas maksā daudz rūgtu asaru“ (20.). To viņas saka slinkai, nekā nepratējai meitai Rasmai. Tās iemāca Rasmu nebīties ne no viena darba (22., 31.). Šī pasaka ļoti noder draudžu sarīkojumiem, un sevišķi tā piemērota jaunatnes sarīkojumiem. Alb. F.

A. Gulbja izdevumā:

1. Kārlis Ieviņš — **Guntis un Daila**. 201 lpp. Šī godalgotā Ieviņa grāmata ir iznākusi tagad otrā iespiedumā. Tā ietver sevī Kurzemes bēgļu grūtumu un mokas klīstot svešniecības ceļos. Karš un bēgļu gaitas ir tās, kas neļauj izplaukt un nobriest visā pilnībā divu Kurzemes jauniešu, Gunta un Dailas mīlestībai. Grāmatā ir daudz jauku domu par dzimteni (piem. 31., 199.), kas cieši saistītas ar abu jauniešu pirmās mīlestības tīrumu un skaidrumu (91., 95. sek.).

2. Bengts Bergs — **Ar dzērvēm uz Afriku**. Tulkojusi Elija Kliene. 146 lpp. Šī grāmata ir izaugusi no ilgām ceļot līdzī gāju putniem rudenī un redzēt to vietu un to zemi, kurp dodas mūsu ziemeļzemju putni savos tālajos ceļojumos. Autoram dzērvju kāsis šķiet kā gāju putnu lidojuma iemiesojums (6.). Tādēļ arī grāmatas lielākā daļa un skaistākās vietas tver dzērvju dzīvi gan dzimtenē, gan Afrikā. Grāmatā ir daudz labu ilustrāciju, kas uzskatāmi papildina saturu. Vairākas ilustrācijas ir reti fotografiski uzņēmumi (piem., dzērves cālēna izšķilšanās 33. lpp.). Putnu draugos, bet sevišķi dzērvju mīlotājus, šī grāmata patiesi iepriecina un paver skatu putnu pasaulē un dzīvē. E. F.

Grāmatu draugs izdevumā:

1. Aida Niedra — **Vindedze**. Romans. 210 lpp. Šis romans spriego tēlo laikmetu, kad Tālvāldis valdīja Tālavā, parādot to vareni spožu. Romana sižets aptver latviešu virsaiša dzīvi. Rakstniece pieskaras arī tālaviešu saskarsmei ar Bīcantes baznīcu un rāda to pamazītēju izaugšanu kristietībā (piem., 10., 36., 42., 70., 177., 179.—180.). Pamazām šie latvieši izaug laukā no sava politeisma, ieaug viendievībā un atziņā, ka Jēzus Kristus nes žēlsirdību un lielu mieru (42.). Pēc rakstnieces tālās nojautas virsaitis Tālvāldis un labiešu meita Agne savu laulību noslēdz „dzīlā kristīgā cilvēka sirsnībā, bez Bīcantes baznīcas liekā skaļuma un ārējā greznuma, lūgšanā, svētīšanā un savienošanā“ (180.). Šī grāmata var interesēt teologus un ticības mācības skolotājus.

2. A. Dž. Kronīns — **Citadele**. Romans. Ar autora atļauju no angļu valodas tulkojis V. Kārklīšs. 424 lpp. Šis romans gada laikā tulkots 15 valodās un latviešu izdevums īsā laikā piedzīvojis trešo izdevumu. Tas ir romans par lielu idealismu, krietnu ārsta etiku, cīņu par cilvēku miesīgo

labklājību, sevis uzvarēšanu, drosmi un patiesības mīlestību. Romana varonis ārsts Mensons cīnās ar savu koleģu šausirdību, mantkārību, nevīžību, pilnīgu idealisma trūkumu. Ja dažus romanus apzīmē par psiholoģiskiem, tad šo romanu var apzīmēt par augstas etiskās kulturas apgarotu romanu. Dzilš etoss, spēcīgā tikumiska cīņa — grimšana un atgriešanās, cēla sevis uzpurēšana (īpaši Mensona sieva Kristīne) ielikta spriegā, labā stilā. Aizvēruši grāmatu, jāsaka: tā laba grāmata un otram ieteicama. Tā ir labs un pareizs spogulis nevien ārstam, bet katras profesijas loceklim — sevis pārbaudei, sevis kritizēšanai un jaunai apņemšanās gribai kalpot tuvākam ar krietnu un apzinīgu darbu.

3. Sigurds Hols — **Oktobra diena**. Romans. Ar autora atļauju tulkojusi Elija Kliene. 324 lpp. Šis jaunā norveģu rakstnieka godalgotais romans tēlo iekšējo dvēseles konfliktu režģus, īpaši laulības dzīves plāksnē. Tas ir psiholoģisks romans, kurā atblāzmojas dažkārt arī psychoanalītisks skatījums. Centrā izvirzīta kāda zinātnieka laulības traģedija, kuras pamatā ir zinātnieka nepiemērotība (īpaši 198.—268.). Še bagāta viela sliktu laulību analīzei. Rakstnieks nerāda nevienu pozitīvu laulības dzīvi, bet tieši tas lasītāju pamudina nostāties kritiskā pozīcijā un meklēt laulības īsto jēgu, kam viņš pāriet garām.

Alb. F.

4. I. Ankers Larsens — **Marta un Marija**. Tulkojusi Lizete Skalbe. 327 lpp. Grāmata tver divu māsu dzīvi no bērnības līdz vecumam, labi parādot viņu dažādās dotības un raksturus, kas iezīmējas jau bērnu dienās (11., 12.) un neizzūd visu mūžu (323. sek.) Marta ir darba darītāja (10., 101., 173.). Marija domātāja un dzīves izjutēja. Tādēļ arī autors liek Marijai izteikt daudzas reliģiskas atziņas (202., 255. sek., 320.). Vietām pavīd īpats reliģisks dzīves skatījums (216. sek.). Šo reliģisko domu un skatījuma dēļ grāmata dod daudz материала un ierosina pārdomas.

E. F.

Zemnieka domas izdevumā:

1. **Māci mums lūgt!** Lūgšanas rīta svētbrižiem skolās. Sakopojis Arn. Lūsis. Rec. nāk. numurā.

Ārzemju grāmatas.

W. Lütgert, **Ethik der Liebe**. 294 lpp. Bertelsmann 1938.

Pēc Litgerta nāves tagad iznākusi viņa etika. Viņš dzīvs būdams, to jau pats ir sakārtojis, vienīgi nav paspējis izstrādāt zinātnisko aparātu, tādēļ tas grāmatā trūkst. Virsraksts jau pavisam skaidri pasaka šajā grāmatā izteikto pamata domu. Tā ir kristīgā etika, kuras principi izteicami vienā vārdā — mīlestība.

Ievadā Litgerts saka, ka „kristīgā reliģija ir mīlestības reliģija“ (1.). Tā ir pamata aksioma. Visas citas kristīgās reliģiskās patiesības — radīšana, pestīšana, evaņģēlijs un bauslība ir atvasināmi no šīs vienas. Tāpat, kā kristīgā reliģija, arī etika izteicas mīlestībā. Tanī „mīlestība nav kāds

pienākums blakus citiem, kāds tikums blakus citiem, bet tā ir vienīgais un viss" (1.). Kristīgās etikas uzdevums tādēļ ir visus citus etiskos likumus, pienākumus un tikumus atvasināt no šāda pamata. Tā ir Litgerta pamata pozīcija. Protams, par to pašu var diskutēt. Ideoloģiski tomēr nav apstrīdams, ka mīlestībā izteicas kristietības īpatnējais saturs. Blakus tam vienmēr teoloģiskā pasaulē bijuši uzskati, kas tiecas mīlestības vienību diferencēt uz dažādiem citiem etiskajiem elementiem, kas itkā tamī neietilptu. Litgerts ir sistematisks domātājs, tādēļ viņš meklējis pēdējo kristīgās etikas vienotāju principu un pret to metodiski nav kō iebilst. Grūtības, kas no tā ceļas, redzēsīm vēlāk.

Darba pirmajā jeb principālajā daļā (1.—103.) viņš apskata galvenā kārtā kristīgās mīlestības jēdzienisko saturu. Vispirms viņš mēģina pierādīt, ka mīlestība ir iedīgļis, kas, tāpat kā reliģiskais iedīgļis, atrodams katrā cilvēkā. Cilvēks tiecas atrast ārpus sevis kādu „tu“, kas nav lieta, kāds labums, bet gan persona. Šajā meklēšanā viņš iet pāri empirijas robežām un nonāk pie Dieva. Mīlestība ir viens moments, kas dzen meklēt Dievu. Te Litgerts redz reliģiskā un etiskā sakarību. Viņš saka: „Reliģija ir mīlestība“ (4.), bet arī otrādi — „mīlestība ir reliģija“ (12.). Tādi apgalvojumi darbā atkārtojas. Te pirmo reizi jau pamanama Litgerta dedukcijas ēnas puse. Ne pirmais, ne otrais apgalvojums nav pieņemami bez ierobežojuma. Reliģija ne katrreiz ir mīlestība, un mīlestība ne katrreiz ir reliģija. Varam atzīt Litgerta teicamo nodomu, cik vien cieši iespējams saistīt etiku un reliģiju. Tas tomēr nedrīkst notikt uz šo parādību īpatnības rēķes. Lai gan „visas mīlestības pamats ir Dieva mīlestība“ (25.) un „mīlestība ir dievišķa griba“ (22.), tomēr mīlestība kā etiska parādība nav identificējama ar mīlestību kā reliģisku parādību, vai pareizāk ar mīlestības reliģiju.

Pirmajā daļā vēl ir skaidrots mīlestības sakars ar ticību, pienākumu un priekšzīmi, mīlestība kā baznīcas griba u. t. t. Starp daudzām vērā liekamām atzīpām, pārpratumus un iebildumus var izsaukt apgalvojums, ka „mīlestība, kas ir darbība, aprobežojas ar aizsniedzamo. Tā nav neaizsniedzams iedals, bet īsts darbs“ (81.). Arī šāda atziņa nav sporadiska Litgerta darbā. Viņš ar to grib pievest kristīgo mīlestību pavisam tuvu dzīvei, lai tā izsargātos no pārmetumiem, ka tā neatbilst dzīves īstenībai. Šis nolūks vēl nevar attaisnot augšējo apgalvojumu. Ja jau mīlestība aprobežojas tikai ar sasniedzamo, tad tāds etiskais princips zaudē savu jēgu. Pilnīgi realizētajam, vai vismaz pilnīgi realizējamam mīlestības principam nav etiskas nozīmes. Pirmajā daļā izteiktās šādas atziņas: 1) kristīgās etikas vienīgais princips ir mīlestība, 2) visas mīlestības pamatojums ir Dieva mīlestība, 3) mīlestība ir reliģija. Otrā atziņu varētu pieņemt bez iebildumiem, bet ar pirmo un trešo saistas nopietni iebildumi.

Otro darba daļu (611.—286.) varētu uzskatīt par praktisko, jo tai apskatīts mīlestības sakars ar praktiskās dzīves parādībām: pilnību, taisnīgumu, patiesību (zinātni), cieņu, skaistumu, dzimumu (laulību, ģimeni, audzināšanu), darbu, īpašumu, valsti (tautu, politiku) dzīvot gribu (krustu, miršanu, cerību), brīvību un prieku.

Viegli mīlestības princips ir saistams ar pilnības gribu — jo mīlestība kā dievišķa parādība, vai kā Litgerts saka, Dieva griba, pati par sevi tiecas uz pilnību (105.). To pašu var teikt par taisnīgumu. Grūtāki jau ir runāt par mīlestības un patiesības sakaru. Dzīvē var rasties situācijas kur mīlestība un patiesība viena otru izslēdz. Tādā sakarā izteikts klūmīgais apgalvojums: „Nevienam nevar dot vairāk patiesības, kā viņš var paust” (123.). Tas ir kompromiss, kas atļauj brīvību subjektivismam. Līdzīgus kompromisus Litgerts meklē arī starp mīlestību un citām dzīves parādībām. Tā, par īpašumu runādams, viņš atrod, ka Dievs savā žēlastībā rūpējas ne tikai par cilvēku pašu, bet arī par tā zemes labumiem (62.). „Kristīgais ir ne tikai strādnieks, bet arī kareivis” (240.). Tie ir apgalvojumi, kas lāgā neiekļaujas parastajā kristīgās mīlestības sajēgumā. Tiem attaisnojumu var atrast Litgerta labajā gribā — pierādīt, ka „mīlestība aprobežojas ar aizsniedzamo” (81.).

Litgerta etika ir savdabīgs darbs. Althausss to ir nosaucis par mīlestības augsto dziesmu teoloģiskā veidojumā. Pareizi darbā ir skatīts kristietības reliģiskais un etiskais saturs mīlestībā. Lielas grūtības ir jāpārvar, lai parādītu kā kristīgā mīlestība ir savienojama ar dzīves īstenību. Uzrādītie kompromisi nevar visur pārliecināt un tie padara pašu kristīgās mīlestības principu bālu. Darbā nav skaidrots kristīgās mīlestības iedziens kā tas izaug J. Derībā, tādēļ darbu izlasot, rodas šaubu pilnais jautājums, vai jau pati mīlestība, kas slēdz kompromisus ar ikdienišķās dzīves parādībām, nav sveša J. Derības radikalajam garam.

H. Biezais.

K R O N I K A

Latvija

Tautas vienības svētki, Atjaunotās Latvijas piecu gadu jubilejas svinības 15. maijā aizritēja lielā pacilātībā un līdz šim vēl nepiedzīvotā spožumā. Svētku dienu ievadīja agrā rīta stundā baznīcu zvani un koraļi dievnamu torņos galvas pilsētā un visā zemē. Svētku dievkalpojumi notika visu konfesiju dievnamos. Valsts prezidents **Kārlis Ulmanis**, kara ministrs ģen. J. Balodis un valdības locekļi ieradās svinīgajā dievkalpojumā Archibīskapa katedrālē, kur svētrunu teica archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs.

*

Ģimenes dienā Smiltēnē godināja nelaiķa prāvesta Dr. theol. h. c. Kārļa Kundziņa piemiņu, atklājot viņa dusas vietā pieminekli. Tajā pašā dienā pasniedza karogu pilsētas 6-kl. pamatskolai, kas pārdēvēta par Kārļa Kundziņa pamatskolu. Pieminekli iesvētīja archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs, kurš nolika arī vainagu Baznīcas virsvaldes vārdā. Latvijas universitātes ziedu velti piekapa nolika prof. Dr. L. Adamovičs.

*

Archibīskaps prof. Dr. theol. h. c. Teodors Grīnbergs 21. maijā

atskatījās uz 40 garīdznieka darbā aizvadītiem gadiem. Svētku dievkalpojumā Archibīskapa katedralē ieradās Valsts prezidents **Kārlis Ulmanis**, kara ministrs ģen. J. Balodis, valdības locekļi un daudz dievlūdzēju. Dievkalpojumā, kurā piedalījās visu iecirkņu prāvesti, ievadvārdus teica prāv. J. Reinharde, svētrunu — prof. Dr. L. Adamovičs un lūgšanu un svētīšanas vārdus prof. Dr. V. Maldonis.

Valsts prezidents archibīskapu apsveica ar vēstuli, un Prezidenta uzdevumā Ordeņu kapitula kanclers A. Gubenis un kapitula loceklis prof. Dr. A. Tentelis jubilarām pasniedza Triju zvaigžņu ordeņa 1. šķiras insignijas. Tālāk svinību aktā archibīskapa dzīvoklī sveiciens nesa armijas vadības un draudzes vārdā ģen. J. Kurelis, vācu draudžu vārdā prāv. V. Grīners, Bazn. virsvaldes — zv. adv. H. Rūsis, pareizticīgās baznīcas — virspriests. Namnieks, Rīgas mācītāju — prāv. A. Kundziņš, latviešu draudžu — māc. E. Bergs, Teoloģijas fakultates — prof. Dr. L. Adamovičs un prof. Dr. K. Kundziņš un virkne citu baznīcas, sabiedrības un organizāciju pārstāvju. Sekojo archibīskapa pateicības vārdi par parādīto atzinību un veltēm. Ar rakstiem archibīskapu bija sveicinājuši kara ministrs ģen. J. Balodis, valdības locekļi, armijas komandieris, Rīgas pilsētas lielvecākais, universitātes rektors, kameru priekšsēdētāji un daudzi citi.

Svētku dienu noslēdza Baznīcas virsvaldes rīkots mielasts. To ar savu klātbūtni pagodināja kara ministrs ģen. J. Balodis, sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, iekšlietu mi-

nistrs K. Veitmanis, tautas labklājības ministrs J. Volonts un armijas komandieris ģen. Kr. Berķis.

Archibīskapa 40 gadu mācītāja darbības atcerei Baznīcas virsvaldēveltījusi rakstu krājumu „Evangēlija gaismā“.

*

Prof. Dr. Voldemāru Maldoni viņa 50 gadu pedagoga un 30 g. mācītāja darbības jubilejā Cēsis 1. jūlijā apsveica delegāti no galvas pilsētas un Cēsīm. Baznīcas virsvaldes vārdā jubilaru sveica archibīskaps, Cēsu iec. mācītāju vārdā prāv. K. Avots, Teoloģijas fakultātes — prof. Dr. K. Kundziņš, Rīgas māc. vārdā — māc. E. Bergs, skolotāju organizāciju un RLB zinību komitejas vārdā prof. Dr. L. Adamovičs un daudzi citi baznīcas un sabiedriski darbinieki. Sekojo svētku dievkalpojums Cēsu sv. Jāņa baznīcā, kur svētrunu teica prof. Dr. K. Kundziņš.

Prof. Dr. V. Maldoņa zinātnisko darbību apcerējis vec. doc. Dr. A. Freijs „Ceļa“ pag. gada 6. burtnīcā.

*

L. u. filoloģijas un filozofijas fakultātes profesors Dr. phil. Pauls Dāle 23. jūlijā atskatījās uz 50 mūža gadiem. Ievērojamais mūsu filozofs un audzinātājs dzimis 1889. gada 23. jūlijā Rīgā. Pēc Rīgas pils. klasiskās ģimnazijas absolvēšanas P. Dāle no 1908. līdz 1913. gadam Maskavas universitatē studēja filozofiju, kur pēc studiju beigām palika gatavojoties zinātniskai karjerai. Pasaulē kara laikā P. Dāle darbojās gan kā mājskolotājs Šveicē, gan kā skolotājs Maskavas ģimnazijās, un 1917. g. pārnāca uz Valmieru vadīt sieviešu ģimnāziju. 1919. gadā P. Dāle uz-

nēmās Latvijas augstskolas noorganizēšanas darba vadību, līdz ar to pildīdams filozofijas un psiholoģijas doc. pienākumus. Aizstāvot disertāciju Avenarijā psiholoģiski filozofiskie uzskati un viņu kritika, P. Dāle 1927. gadā ieguva filozofijas doktora gradu. Bez šīs disertācijas, kas publicēta LUR XVII sējumā, vēl atzīmējams jubilara pētījums Cilvēka dvēsele un centralā nervu sistema un Ievads filozofijā I. Prof. Dr. P. Dāles spalvai pieder daudzi raksti un apcerējumi par filozofijas, psiholoģijas, reliģijas un literatūras problemām. Daļa šo vērtīgo periodikā izkaisīto pētījumu sakopoti krājumā Gara problēmas, kas jau piedzīvojis otru izdevumu.

*

Bij. Griezes draudzes mācītājs prāv. emer. Verners Titelbachs miris 1. jūlijā. Nelaiķis dzimis 1858. gada 7. jūlijā, apmeklējis Jelgavas ģimnaziju un studējis teoloģiju Tērbatā un Erlangenā. Mācītāja gaitas Titelbachs Griezes draudzē sāka 1885. gadā. Par Dobeles iec. prāvestu Titelbachu ievēlēja 1908. gadā. No tā paša gada viņš bija arī Kurzemes konsistorijas asesors.

*

Gadskārtējā mācītāju konference notika 20. un 21. jūnijā Baznīcas ģimnazijas telpās. Sanāksmi ievadīja archibīskapa prof. Dr. T. Grīnberga lūgšana un uzruna. Konferencē prezidijā ievēlēja prāvestus K. Avotu, A. Kundziņu un J. Reinharžu. Nosūtījusi apsveikuma un uzticības apliecinājuma telegramu Valsts Prezidentam **Kārlim Ulmanim**, sanāksme stājās pie darba, ko ievadīja māc. V. Augstkalna referāts par evaņģelizāciju. Re-

ferents ieteica draudzēs uzsākt evaņģelizācijas darbu, lai tādā kārtā mēģinātu aktivizēt baznīcas dzīvi. Evaņģelizācijas darba pārzināšana pēc referenta ieteikuma piekristu Baznīcas pārvaldei. Mācītāji P. Rozenbergs un E. Kronbergs referēja par pašnāvnieku apbedīšanas kārtību. Lai nākotnē novērstu principiālas neskaidrības pašnāvnieku apbedīšanas gadījumos, konference pieņēma abu referentu izstrādātos ieteikumus tālākai nodošanai liturģijas komisijai. Tālāk prāv. J. Straumanis runāja par baznīcas darbu cīņā ar alkoholismu. Prāvests konstatēja, ka šis darbs jau nesis sekmes, un būtu nākotnē turpināms vēl intensīvāk. Pēc runātāja domām dzeršanas posts vissekmīgāk apkarojams ar reliģisku audzināšanu un personīgo piemēru. Referēdams par jauno teologu nodarbināšanas problēmu, virsmāc. J. Kullītis proponēja lielākās draudzēs saistīt vairākus adjunktus, kas savu darbību ievirzītu kādā atsevišķā nozarē, piem. jaunatnes darbā, misijā un taml. Referenta priekšlikumu pārbaudīšanai un apstrādāšanai konference ievēlēja sevišķu komisiju. Prāv. K. Irbes referāts bija veltīts Baznīcu miera savienības darba apskatam. Māc. E. Bergs ziņoja par Bībeles b-bas nodomiem nākotnē. Konference nolēma materiāli atbalstīt b-bas iniciatīvu jauna Jaunās derības un psalmu izdevuma apgādāšanā. Profesors Dr. K. Kundziņš runāja par garīgās literatūras izplatīšanu. Runātājs konstatēja, ka Izdevniecības komisijā un Baznīcas grāmatnīcā koncentrētais darbs sekmējas, taču daudz vēl kas darāms periodisko izdevumu tiražas pacelšanā. Par Vispasaules evaņģe-

liskās misijas 3. konferenci Tambarā, Indijā, un par Latvijas līdzdarbību ārmisijas laukā ziņoja māc. R. Feldmanis. Māc. E. Sarkanbārdis un O. Štrīters bija izstrādājuši tezes par mājas dievvārdu atjaunošanu. Tezes nodeva atsaukšmei iecirkņu konferencēs. Māc. J. Mekša atzinumus baznīcas un skolas lietās savukārt nodeva Baznīcas virvaldes ieskatam.

Mācītāju konferenci slēdza arhibīskaps, un beigu lūgšanu teica prāv. J. Reinharde.

*

27. jūnijā Rīgā atklāja Vispasaules baznīcas miera savienības Baltijas valstu konferenci. Sanāksmes prezidijā ievēlēja Latvijas arhibīskapu prof. Dr. T. Grīnbergu, Igaunijas bīskapu prof. Dr. H. Rahamegi, Somijas bīskapu A. Manermā un Lietuvas baznīcas vecāko A. Geležinius. Konferences pirmā dienā, pēc prāv. K. Irbes atklāšanas uzrunas un apsveikuma nosūtīšanas Valsts Prezidentam **Kārlim Ulmanim**, delegāti ziņoja par baznīcas darbu miera labā, kam sekoja vairāki referāti par baznīcas cīņu pret bezdievību. Konferences otrā dienā darba sēdi vadīja Somijas baznīcas galva. Par vispasaules baznīcas stāvokli referēja Cīriches mācītājs prof. V. Šulcs, pēc kam konference uzstādīja četras tezes. Sēdes turpinājumā igauņu delegāti referēja par baznīcas stāvokli Igaunijā, lietuvieši — par baznīcas apstākļiem Lietuvā, kam sekoja prāv. K. Irbes, bīskapa Pelchava, virspriestera doc. J. Jansona un metodistu un baptistu draudžu pārstāvju ziņojumi. Konferences trešā dienā apsprieda izstrā-

dātās tezes un sanāksmes dalībnieki noklausījās doc. Dr. E. Rumbas referātu par vispasaules baznīcu kustības problemām.

*

Teoloģijas fakultāti pavasara sesijā ar cand. theol. gradu beiguši: Elza Bērziņa, Pauls Jaunzems, Milda Lindenberga, Olga Krumese, Richards Lībietis, Valija Šlesere un Žanis Upīte.

*

Cand. theol. Arnolds Zviņģis atstāts gatavoties zinātniskai darbībai pie Vecās derības katedras.

*

Nākošā māc. gadā teoloģijas fakultate uzņems tikai 25 jaunus studentus.

*

4. jūnijā Jelgavā mācītāja amatā ordinēja trīs teoloģijas kandidātus: Paulu Jaunzemu, Richardu Lībieti un Žani Upīti. Māc. P. Jaunzems nozīmēts par Rīgas apr. vikaru, R. Lībietis par Valmieras apr. un Ž. Upīte par Jelgavas apr. vikaru.

*

Archibīskaps debesbraukšanas dienā ieradās Vidsmuižas draudzē, kur iesvētīja jauno dievnamu. Iesvētīšanā asistēja Rēzeknes dr. māc. F. Kramiņš.

Tajā pašā dienā baznīcas galva apmeklēja Viļānus. Tur notika jauna dievnama pamatakmēja iesvētīšanas svinības.

*

Valsts prezidents ziedojis Dikļu draudzes dievnama izdaiļošanai 1500 latu.

*

Archibīskaps 6. jūnijā iesvētīja Viļakas baznīcas jaunās ērģeles. Tās draudze iegādājusī pašas vāktiem līdzekļiem, un izmaksājušas pāri par 7000 ls.

*

Sekojoš Draudzīgajam aicinājumam, Baznīcas virsvalde ziedojuši 600 komplektus žurnāla „Ceļš“ izdalīšanai skolām.

Ā r z e m e s

Igaunija.

Igaņu teologi un tāpat arī plašākā sabiedrība jau sen sāpīgi izjuta plašāka Igaunijas baznīcas vēstures attēlojuma trūkumu. Tērbatā klajā nākusē, 284 lappušu biezā prof. Olafa Silda Igaunijas baznīcas vēsture (Eesti Kirikulugu) tāpēc pelna nopietnu ievērību. Autors igāņu baznīcas vēsturi iedala četros plašākos posmos: 1. Katolicisma laiks (1208.—1561. g.), 2. Laikmets kopš reformācijas (1561.—1710.), 3. Krievu virskundzības laiks (1710.—1917.) un 4. Baznīca un reliģiskā kustība brīvajā Igaunijā no 1917. gada līdz tagadnei. Grāmatai pievienots ļoti plašs literatūras saraksts, kas aptver 9 lappuses, un personu reģistrs ar īsu pieminēto personu darbības raksturojumu. Grāmatas vērtību ceļ piecas kartes: 1. Igaņi un kaimiņu tautas 13. g. s. sākumā, 2. Katolu bīskapijas viduslaikos, 3. Dienvid-igāunija poļu un dāņu virskundzībā, 4. Zviedru laiki Igaunijā, un 5. Igaunijas draudzes un prāvestu iecirkņi tagadnē. Tekstu ilustrē 118 attēli.

Vācija.

Atbildot Kentenberijas archibīskapa vēstījumam, ar kuru tas nesen aicināja visas baznīcas uz kopīgu lūgšanu miera uzturēšanai, bīskaps Dr. Marārens uzsvēris, ka lūgšana par mieru netrūkstot nevienā vācu

evanģeliskās baznīcas dievkalpojumā. Apstākļi, ka anglikāņu baznīcas galva augšnamā iestājies par savienību ar PSRS, kas tik nesaudzīgi apkaro baznīcu, daudzos vāciešos izsaucis dziļu pārsteigumu. Tāpēc esot pamats pieņemt, ka Kenterberijas archibīskapa aicinājumam esot politiski, nevis reliģiski motīvi. Pašreizējos apstākļos archibīskapa vēstījums esot pret Vāciju vērstis ierocis. „Ēs aizstāvu miera ideju“, atbildes noslēgumā saka vācu bīskaps, „kas kārto tautu attiecības taisnīgi un ilgstoši. Šo mieru mums dāvās un uzturēs miera Dievs.“

*

Eizenachā maija sākumā nodibināts institūts, kura uzdevums ir judaiskā elementa iznīcināšana vācu baznīcas dzīvē. Par institūta vadītāju iecelts valdības padomnieks Zīgrīds Leflers. Jenas universitātes profesors Grundmans, kurš arī saistīts institūta darbā, par tā mērķiem preses pārstāvjiem starp citu izteicies, ka institūts pētīs kristietības izcelšanās apstākļus, paturot vērā rasisko viedokli, noskaidros judaisma ietekmi katolu baznīcas mācībā un arābu viduslaiku filozofijas elementus vācu mistikā. Tālāk institūts esot nolēmis pētīt arī žīdisko ietekmi t. s. jauniādealismā (Kohens, Simmels) un dialektiskās teoloģijas attīstībā. Sevišķu vērību pievērsīsot izcilo vā-

ciešu (Lutera, Herdera u. c.) nostā-
jai pret judaismu. Praktiskā plāks-
nē instituts gatavošot zinātniski pa-
matotus propagandas materialus, iz-
došot jaunu vēsturiski un kritiski
pārbaudītu Jauno derību un jaunu
dziesmu grāmatu.

*

Nesen publicēti jauni dati par teo-
loģijas studentu skaitu Vācijā. Priekš
kara teoloģijas studentu skaits caur-
mērā svārstījies ap 5000, un 1914.
gadā tam bijusi tendence pieaugt.
Pēc pasaules kara studentu skaits
visaugstāk sakāpis 1932. gadā, kad
teoloģiju studējušas 7315 personas.
1935. gadā, kad teoloģijas studentu
vairs bijis tikai 4109, sācies lejup
gājiens: 1937. gadā — 2426 un 1938.
g — 1850 studenti. Kopā ar katoļu
teoloģijas studentiem pag. gadā Vā-
cijā bijis 5800 topošo teologu.

*

Vācijai pievienotajā Klaipedas ap-
gabalā ir 129.000 evaņģeliskai baznī-
cāi piederīgo. Katoļu skaits apgaba-
la teritorijā priekš pasaules kara bi-
ja 4000. Tagad tas pieaudzis uz
30.000.

Mazā kronika.

Hugenotu skaits Eiropā pašlaik
sasniedz 500.000. No tiem 40.000 ir
Vācijā.

*

Ziemeļamerikas Savienoto Valstu
senats vienbalsīgi nolēmis visas piln-
sapulces ievadīt ar kopīgu lūgšanu.

*

Pretreligiskās propagandas laik-
raksts „Bezbožņik“ konstatē, ka bez-
dievju savienības biedru skaits no 5
miljoniem 1933. gadā samazinājies uz
2 miljoniem.

*

Dancigas un Karaļauču radiofoni
pārtraukuši pārraidīt dievkalpojumus
svētdienās un svētbrižus darbdienu
rītos.

*

Pāvesta legats Parīzes archibī-
skaps Verdjē savas uzturēšanās lai-
kā Alžīrijā ar turienes lielmuftiju un
lielrabinu vienojies par solidaritāti
un brālīgu sadarbību visu Alžīrijas
religiju starpā.

Atbildīgais redaktors: Vec. doc. Dr. **Alb. Freijs.**

Redakcijas koleģija: prof. Dr. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**,
prof. Dr. **L. Bērziņš**, māc. **G. Šaurums**,
māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**

Grāmatu spiestuves pašu sab. „Grāmatrūpnieks“ Rīgā, Pils ielā 14.

Sludinājums.

Dr. med. M. Birchera-Bennera darbu un personības novērtējumi.

Prof. Dr. med. M. Zīle,
Latvijas universitātes klinikas direktors.

„Birchers-Benners pieder pie tiem, kas jau sen izjutuši, ka turoties pie pēdējo gadu desmitu pētīšanas metodēm, ārstniecībai jānokļūst strupceļā. Analītiskā pētīšana, lai gan ļoti vajadzīga un svarīga, pati par sevi nav varējusi dot atbildi uz galveno jautājumu: kā ārstēt, lai tiešam palīdzētu sirgstošai cilvēcei?“

„Rīts“, 17. II. 1939.

„Šinīs dienās Cīrichē apglabāja kādu Šveices ārstu, kura vārds bija plaši pazīstams ne tikai viņa zemē, bet arī tālu pāri tās robežām. Runa iet par Dr. Maksi Bircheru, kas uzskatams par vienu no sekmīgākajiem jaunu ceļu meklētājiem ārstniecībā. Viņš nāca klajā ar savu jauno ārstēšanas metodi, kurai bija lemts sacelt uztraukumu un **apvērsumu visā ārstu pasaulē**. Dr. Birchers paziņoja, ka vairums slimību rodas tikai no nepareizas barības lietošanas, pie kam ļoti daudzos gadījumos viskaitīgākā ir gaļas lietošana. Sākumā cilvēki bijuši daudz veselīgāki nekā tagad, galvenokārt tamdēļ, ka viņi lietojuši barībai ļoti daudz augļu un sakņu, pie tam nevis vārietā, bet svaigā veidā.“

„Rigasche Rundschau“, 17. II. 1939.
Dr. Otto v. Schroeder's.

„Šveices ārsts Dr. Maksis Birchers-Benners sasniedza gandrīz pilnus 72 gadus. Līdz ar viņu ir aizgājusi viena no ārstu saimē spēcīgākām personībām. Viņš bija pioniers medicīnas zinātnē, bet viņam bija tā retā laime savā mūžā piedzīvot to, ka arī citi zinātnieki atzina viņa mācību.“

„Bund“, Bernē, 29. I. 1939.

„Traģiski ir tas, ka gudrais un ārsts no Cīriches kalna tik ātri pēc savas uzvaras diskusijā par chiropraktikas jautājumu šķīrās no šīs pasaules. Sanatorija Cīrichē Dr. Birchera un viņa ģimenes locekļu vadībā kļuvis par jaunas, lai gan pēc būtības tik ļoti vecas, dzīves kārtības augstskolu. Ilggadīgā praksē un studijās iegūtas zināšanas te tiek pielietotas nedziedināmo slimnieku dziedāšanā. Tiem kas no slimībām vēlas tikt pasargāti māca, kā izturēties ikdienas dzīvē.“

„Frankfurter Zeitung“, 28. I. 1939.
Frankfurtē p/M.

Dr. K. R. v. Roques (Berlin).

„Nevien pie mums, Vācijā, Birchera-Bennera darbs visā klusībā ir ierindojies klasiskas medicīnas nozarē un daudz vairāk nekā sākumā mēs to varējām iedomāties viņš ietekmēja mūsu uzskatus un rīcību.“

„Nationalzeitung“, Bāzelē, 26. I. 1939.

„... tad sākās ilggadīga meklēšana, pētišana, domāšana un sevis un pacientu novērošana. Un Birchers nonāk pie atziņas, ka uzturam cilvēka organismā ir noteicošs iespaids; nepareizs uzturs ir vislaunāko slimību cēlonis un bojā civilizēto cilvēku veselību.

Gadudesmitiem Bircheram-Benneram kā patstāvīgam un vientuļam cīnītājam vajadzēja vienam iet savu ceļu. Katrai vienpusībai un nevēribai pret cilvēka dvēseles un gara iespaidiem uz miesas veselību viņš nostājas pretī un redzēja cilvēkā vienmēr miesas, dvēseles un gara vienību.“

„Aargauer Tagblatt“, 26. I. 1939.

„Raksti, kuri sakarā ar Birchera 70 gadu jubileju parādījās dienas laikrakstos, pietiekoši skaidri norādīja uz to, ka pat tie, kuri visos jautājumos viņam nepiekrita, atzina viņa lielos nopelnus. Liekas pat, ka viņa slava citās zemēs, kā piem. Anglijā un Savienotās Valstīs, bija vēl daudz lielāka nekā pie mums.“

„The Times“, London, 26. I. 1939.

„Birchers-Benners lasījis daudz lekciju Vācijā un Francijā un arī 1933. un 1937. gadā pie mums Anglijā. Viņa grāmatas tulkotas daudzās valodās, un ievērojamākas no tām arī angļu valodā. Šādā ceļā daudzi ārsti iepazīnās ar šo lielo pionieru un tiem bij izdevība pašiem pie sevis pārbaudīt viņa mācības praktisko vērtību.“

„Daily Telegraph“, 27. I. 1939.

„Viņš bija viens no pirmajiem Eiropā, kas realizēja nevārīta un necepta ēdiena vērtību un pierādīja, ka vārīšana un cepšana uztura vielu vērtību samazina. Tas pats notiek arī pie konzervēšanas un bīdelēšanas.

Savā praksē viņš ieteica ikdienas uzturā ierādīt redzamu vietu zaļbarībai, pieturoties pie sekošas normas:

vesela cilvēka uzturā	50%
slimnieka uzturā	100%

Dr. Birchera-Bennera māsai piemita aprīnojama spēja viņa norādīta zaļbarību sagatavot ļoti garšīgā veidā. Tas lielā mērā palīdzēja nostiprināties viņa sanatorijai, kas tagad stāv kā viņa darba lieciniece un pieminekļis.“

Sers Roberts McCarrison's, Londonā.
Wendepunktbuch Nr. 34.

„Mēs dzīvojam augstu zinātnisku sasniegumu laikmetā visās medicīnas nozarēs, un tomēr slimnieku, slimību un slimnīcu skaits ar katru dienu pieaug. Gribot negribot jājautā: vai tiešām nav ceļa, kas varētu mūs izvest no šā purva? Birchers-Benners rāda mums šo ceļu. Viņš ir viens no tiem praktizējošiem ārstiem, kas var saukt par savu tēvzemi netikvieni vienu zemi, bet visu pasauli.“

Mrs. Mc Ilroy

Londonas Royal Free Hospital
ķīmiskās nodaļas vadītāja, ķirurģe un
ģinekologe.

Wendepunktbuch Nr. 34.

„Taisni tagad, kur mūsu fakultatēs uztura jautājumā valda milzīgas pretrunas, ir ļoti svarīgi dzirdēt tik izcilu un ievērojamu pētnieku kā Dr. Bircheru. Tikai pirms neilga laika vairāki Anglijas ārsti ir sapratuši, ka daudzas slimības, kuru cēloņus agrāk nepazīna un kuras uzskatīja par nedziedināmām, rada nepareizs uzturs, un ka ar dietu var tās dziedēt. Dr. Birchers mums visiem ir pavēris medicīnā nākotni, kurā ir ārsti, ir pacienti varēs strādāt līdzi, kā ārstējot slimības, tā arī izsargoties no tām.“

„Mēs visi no šī priekšnesuma ņemsim līdzi uz mājām svarīgas mācības, un šīs svarīgās mācības mēs visi mēģināsim izlietot. Tas vēl nenozīmē, ka tagad jums visiem ir jāiet mājās un jāizdzīvo no jūsu virtuvēm virējas. Piemērošanās praksē parasa laiku un pamatīgas zināšanas. Ja Dr. Birchers runā par zaļbarību, tad jūs to nedrīkstat saprast, ka tas ir tas pats, kā kad jūs angļu viesnīcās pasūtāt salātus, un ka tad jums pasniedz sausu salāta lapu ar pus tomātu.

Pareizu uzturu sagatavojot vajadzīga liela izveicība, uzmanība, pārdomāšana un zināšanas. Sevišķi svarīgi ir ēst augļus pirms citiem ēdieniem. To visu piemērot Anglijā būtu ļoti svarīgi.“

Prof. Dr. med. **M. Fogels**, Drezenē.
Wendepunktbuch Nr. 33.

„Kad es dzirdēju par Bircher-Bennera „Energijas uztura mācību“, tad man atausa gaiss, un es sāku saprast, ka te veidojas zinātniski satverama vērtību kārtība un ka vienīgi te atrodams sajukušo jēdzienu un domstārbību atrisinājums.

Pamata atziņu iegūšanai, par ko es Bircheram-Benneram esmu parādā pateicību, kā līdzvērtīgus es varu stādīt vienīgi Kārļa Reses un Ragnara Berga darbus.

Bircher-Bennerā ir savienota meklētāja tieksme ar tieksmi veidot ārsta personību tādu, kādu mums tikai ļoti retos gadījumos laimējas sastapt — un arī tikai sastapt un nevis ar prātu aptvert.

Krāšņi un saturā bagāti ir viņa raksti, vispārsaprotamā stilā tie stāsta mums par meistara pētījumiem un piedzīvojumiem un atļauj mūsu skatam dziļāki un plašāki iespieties uztura jautājumā un tā sakarībā ar mūsu veselību.

Nekad viņš nav apmierinājies ar nepilnīgu zināšanu, bet vienmēr visu centies sev izskaidrot līdz pēdējam sikumam.

Reiz jāsaka ar visu noteiktību: zinātniskie pētījumi un mācības vienmēr būtu stāvējuši savu uzdevumu augstumos, ja katrs zinātnieks, lai kalpotu patiesībai, savā darbā būtu ielicis tik daudz čakluma un precizitātes, tik daudz pašizliedzīga darba un tik daudz paškritikas, kā Birchers-Benneris. Viņš ir zinātnieks-meklētājs aiz iekšēja aicinājuma, kas tikai retam tiek piešķirts, un augstākas varas svaidīts skolotājs, tāds, pēc kāda katra universitāte karsti ilgojas — nepielūdzami stingrs un sistematiski noteikts ietilpība, bet arī apgarots un ierosinošs tur, kur skatam no šauras laboratorijas sienām jāvērsas uz lielo tautas uztura problēmu, uz tautas likteni.

Viņš visur redz un liek meklēt veselo un taisni šai virzienā viņa atziņas nogatavojas pakāpeniski, līdz apbrīnojamai kristaldzidrai skaidrībai, kāda piemita vienīgi veclaiku gudrajo mācībai.

Un tā, īsumā sakot, „lielais vecais vīrs“ no Cīriches kalna, ir mūsu priekšcīnītājs, vadonis un skolotājs, kura vārds jau ir vēsturē. Tā nav fraze vien. Katrs, kas ar viņa darbu un dzīvi ir nācis tuvākā sakarā, to apstiprinās.“

Prof. Dr. med. **J. Trumps**, Minchenē.
Wendepunktbuch Nr. 33.

„Tikai retam ārpusē stāvošam būs pareizs ieskats par bagātīgo un vērtīgo, pa daļai klīnisko, pa daļai tīri zinātnisku izmeklēšanas materialu, kas ar gadiem ir sakrājies Dr. Bircher laboratorijā. Panākumi pat smagāko un iesakņojošo slimību dziedināšanā sagādāja viņam pasaules slavu. Dr. Bircher vārdu mēs atrodam runātāju un referentu sarakstos ārzemju un iekšzemes medicīniskos kongresos un dižā uztura reformatora vārds ieies medicīnas vēsturē un ieņems tur cienjamu vietu.“

Latviešu valodā iznākušas sekošas viņa grāmatas:

1. Dr. med. M. Birchers-Benners un viņa trīs Londonas priekšlasījumi:

Oralsepsis. Cukurs. Bērnu trieka.

Prof. Dr. med. M. Zīles, prof. Dr. med. J. Trumpa, prof. Dr. med. M. Fogela un Dr. K. Skaldera ievadraksti. (Ordnungsgesetze des Lebens als Wegweiser zur Gesundheit, Wendepunktbuch Nr. 34.)

2. Kā sagatavot svaigo augļu un sakņu barību ikdienai un dziedniecībai.

(Früchtespeisen und Rohgemüse, Wendepunktbuch Nr. 1.) 24. izd. 250.000 eks.

Тр. Mets de Fruits et de Légumes crus. 17.000 eks.

3. Augu sulu pielietāšana zīdaiņu barībā.

(Säuglingsernährung mit Fruchtmilch, Wendepunktbuch Nr. 4). 16.000 eks.

4. Bērnu ēdināšana pēc zinātnes jaunākiem pētījumiem.

(Kinderernährung, Wendepunktbuch Nr. 24). 5000 eks.

5. Revolūcija barības jautājumā.

(Revolution der Ernährung, Wendepunktbuch Nr. 16). Vācu valodā izpārdots.

6. Svaigas saknes kā cilvēka uztura un dziedniecības līdzeklis.

(Frischgemüse in Haushalt, Wendepunktbuch Nr. 21). 8000 eks.

Grāmatas dabūjamas vairumā

A/S Valters un Rapa grāmatnīcā.